

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Znalecký posudek v trestním řízení

Diplomová práce

Expert evidence in criminal proceeding

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Pavel Borčevský, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Martin Křišťál

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Puklicích dne 29. 2. 2024

Bc. Martin KŘIŠŤÁL

Poděkování

Tímto bych velmi rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce JUDr. Pavlu Borčevskému, Ph. D. za jeho ochotu a vstřícný přístup při psaní diplomové práce.

Anotace

Práce se zabývá znaleckým posudkem, který je mnohdy jediným důkazním prostředkem, kterým lze prokázat vinu obžalovanému z určitého trestného činu. V rámci jeho zpracování znalcem jsou ze strany OČTŘ vysoké nároky na odbornosti znalců a jejich specializace. V souvislosti s touto činností vešel v účinnost k 1. 1. 2021 zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, který nahradil více jak 50 let starý zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Novela zákona tak rozdělila znalce a tlumočníky do jednotlivých zákonů a nyní je znalecká činnost upravena samostatným zákonem a příslušnými vyhláškami. Práce popisuje, jakým způsobem se přibírá znalec v trestním řízení a jaké náležitosti musí splňovat znalecký posudek. V práci je provedena komparace nového zákona o znalcích s předchozím zákonem o znalcích a tlumočnících, kde jsou zmíněné hlavní změny, kterými zákon prošel. V závěru práce jsou uvedeny kazuistiky jednotlivých případů, kterými byla porušena práva na spravedlivý proces osob, proti kterým bylo vedeno trestní řízení, případně byly neprávem odsouzeny k trestu odnětí svobody. Práce obsahuje návrhy de lege ferenda k nové právní úpravě pro znaleckou činnost.

Klíčová slova

Důkaz * důkazní prostředek * expert * konzultant * trestní řízení * stádia trestního řízení * znalec * znalecká kancelář * znalecký ústav

Annotation

The work is concluded with an expert report, which is often the only means of evidence that can prove the guilt of the defendant of a particular crime. In the context of its preparation by an expert, high demands are made by law enforcement authorities on the expertise of experts and their specialisation. In connection with this activity, amended Act No. 254/2020 Coll. on Experts, Expert Offices and Expert Institutes came into force on 1 January 2021, replacing the more than 50-year-old Act on Experts and Interpreters No. 36/1967 Coll. The thesis describes how an expert is recruited in criminal proceedings and what requirements an expert report must meet. The thesis compares the new Act on Experts with the previous Act on Experts and Interpreters, mentioning the main changes the Act has undergone. The thesis concludes with case studies of individual cases which violated the right to a fair trial of persons who were subject to criminal proceedings or wrongfully sentenced to imprisonment. The thesis contains de lege ferenda proposals for a new legal regulation for expert activities.

Keywords

Evidence * evidence * expert * consultant * criminal proceedings * stages of criminal proceedings * expert * expert office * expert institute

Obsah

Úvod.....	9
1 Dokazování v trestním řízení	11
1.1 Základní zásady dokazování.....	11
1.1.1 Presumpce nevinny	11
1.1.2 Zásada vyhledávací.....	12
1.1.3 Zásada bezprostřednosti a zásada ústnosti	12
1.1.4 Zásada volného hodnocení důkazů.....	13
1.1.5 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností neboli zásada materiální pravdy	14
1.2 Trestní řízení.....	14
1.2.1 Přípravné řízení	15
1.2.2 Předběžné projednání obžaloby	17
1.2.3 Hlavní líčení.....	18
1.2.4 Opravné řízení.....	19
1.2.5 Vykonávací řízení.....	21
2 Vyhledávání důkazů.....	23
2.1 Provedení a zajištění důkazů	24
2.2 Prověrka a vyhodnocení důkazů.....	25
3 Znalec v trestním řízení.....	27
3.1 Přibrání znalce	27
3.2 Námitky proti opatření přibrání znalce.....	28
3.2.1 Poučení znalce	29
3.2.2 Výslech znalce.....	29
3.3 Znalec	32
3.3.1 Podmínky pro výkon znalecké činnosti.....	33
3.3.2 Vstupní zkouška znalce.....	35

3.3.3	Ústní pohovor	37
3.3.4	Výsledek vstupní zkoušky znalce	38
3.3.5	Pojištění znalce	39
3.3.6	Právní odpovědnost znalce	41
3.4	Konzultant	43
3.5	Expert.....	44
3.6	Znalecká kancelář	45
3.7	Znalecký ústav	46
3.8	Etická pravidla znalecké činnosti	48
4	Znalecký posudek	51
4.1	Odborné vyjádření	51
4.2	Znalecký posudek v trestním řízení	52
4.2.1	Rozdíl mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem	53
4.2.2	Příprava znaleckého posudku	54
4.2.3	Vypracování znaleckého posudku	55
4.2.4	Obsahové náležitosti znaleckého posudku.....	56
4.2.5	Hodnocení znaleckého posudku.....	61
4.2.6	Přezkoumatelnost znaleckého posudku	67
4.3	Revizní znalecký posudek.....	72
4.4	Znalecký posudek předložený procesní stranou	72
5	Vady znaleckého posudku	74
6	Komparace zákona o znalcích se zákonem o znalcích a tlumočnících.....	75
6.1	Zavedení povinných náležitostí znaleckých posudků.....	75
6.2	Kontrola znalců ze strany Ministerstva spravedlnosti.....	75
6.3	Elektronická evidence znaleckých posudků	76
6.4	Znalci, znalecké kanceláře a znalecké ústavy	77

6.5	Odměňování znalců	78
6.6	Nový seznam znalců	79
6.7	Nárok na zápis do seznamu znalců a vstupní zkouška znalce	81
6.8	Povinné pojištění znalců s výkonem znalecké činnosti	81
6.9	Statistiky znalců a znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů	82
7	Kazuistika znaleckých posudků	86
8	Návrhy de lege ferenda	94
8.1	Zvýšení transparentnosti znaleckého systému	94
8.2	Zjednodušení a zefektivnění znaleckého systému	94
8.3	Zvýšení nezávislosti znalců	94
8.4	Zvýšení zodpovědnosti znalců	95
8.5	Jednotné testy vstupní zkoušky	95
	Závěr	96
	Seznam zkratk	98
	Seznam použité literatury a zdrojů	99
	Seznam příloh	102

Úvod

Znalecký posudek je jedním z důležitých důkazních prostředků v trestním řízení. V trestním řízení se dokazováním zjišťují a objasňují skutečnosti, které jsou důležité pro rozhodnutí o vině a trestu. Znalecký posudek je zpracován znalcem, který je zapsán v seznamu znalců v daném oboru, odvětví a specializaci. Znalec je povinen vypracovat posudek objektivně a nestranně na základě svých odborných znalostí a zkušeností.

Diplomová práce je rozvržena do několika kapitol. První kapitola je věnována dokazování v trestním řízení a základním zásadám trestního řízení, které musí být dodrženy, tak aby nebylo zasahováno do práva na spravedlivý proces osoby, proti které je trestní řízení vedeno. Druhá část kapitoly je věnována jednotlivým stádiím trestního řízení.

Druhá kapitola je věnována důkazním prostředkům v trestním řízení. Důkazní prostředky v trestním řízení mají za úkol objasnit skutkový stav a zjistit vinu a trest. Jedná se o nástroje, které OČTŘ používají k získání informací o trestném činu a jeho pachateli.

Třetí kapitola popisuje způsob přibrání znalce v trestním řízení a jednotlivé podkapitoly jsou zaměřené na získání znaleckého oprávnění k výkonu znalecké činnosti. Jsou uvedeny podmínky, které musí znalec splňovat pro úspěšné vykonání jednotlivých částí zkoušek. Také je zde zmíněna činnost konzultanta přibraného v rámci zpracování znaleckého posudku znalce, vysvětlen pojem expert a závěr kapitoly je věnován znaleckým kancelářím a znaleckým ústavům.

Následná čtvrtá kapitola se zaměřuje na samotný znalecký posudek. Znalecký posudek má v trestním řízení velký význam, protože umožňuje OČTŘ získat odborné poznatky a informace, které jsou pro ně nezbytné pro objasnění skutkového stavu věci. Může posoudit důkazy, které byly v trestním řízení shromážděny a zhodnotit závažnost spáchaného trestného činu. V jednotlivých podkapitolách je vysvětlen rozdíl mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem. Jsou popsány, jaké náležitosti musí mít znalecký posudek, jeho hodnocení a také jeho přezkoumatelnost. Závěr kapitoly je věnován reviznímu znaleckému posudku a předložení znaleckého posudku procesní stranou.

Pátá kapitola je zaměřena na vady znaleckého posudku. V kapitole jsou uvedeny důvody, pro které je nutné znalecký posudek vyloučit jako důkaz v trestním řízení. Jsou zmíněné i některé vady posudku, které lze v rámci trestního řízení odstranit.

Následná šestá kapitola je věnována zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále jen „zákon o znalcích“), který je účinný od 1. 1. 2021. Zákon o znalcích nahradil více jak 50 let starý zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále jen „zákon o znalcích a tlumočnících“). V kapitole jsou uvedeny nejdůležitější změny, který zákon o znalcích přinesl. Je zřejmé, že je zaměřen na výkon znalců a jejich kontrolu. Člení nový seznam znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů. Zavádí elektronickou evidenci znaleckých posudků a elektronický podpis. Novinkou je i pojištění znalců, které souvisí s jejich znaleckou činností.

Kazuistice znaleckých posudků se věnuje sedmá kapitola. Jsou zde popsány případy zpracovaných znaleckých posudků, které měly vliv na rozhodnutí OČTŘ i jejich pochybení v rozhodování. Jde o rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v případech, kdy je zasahováno do osobní svobody osob, proti kterým je vedeno trestní řízení a těch, které byly na základě rozsudku soudu odsouzeny k výkonu trestu odnětí svobody.

V poslední kapitole je uvedeno několik návrhů de lege ferenda, které by mohly být zavedeny do zákona o znalcích.

Cílem diplomové práce je hodnocení znaleckého posudku v rámci trestního řízení a komparace zákona o znalcích se zákonem o znalcích a tlumočnících s návrhy de lege ferenda.

1 Dokazování v trestním řízení

Dokazování v trestním řízení je proces, během kterého OČTŘ shromažďují a vyhodnocují důkazy, a na základě zjištěných důkazů rozhodnou o dalším postupu v trestním řízení. V trestním právu procesním lze dokazování chápat jako trestním řádem upravený postup OČTŘ.¹

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“) upravuje postup dokazování v hlavě páté od § 89 až po § 118. Prováděné důkazy uvedené ve výše zmíněných paragrafech lze uplatnit ve všech stádiích trestního řízení a v rámci všech úkonů, které OČTŘ provádí, pokud není zákonem jejich postup omezen na jiné úkony.²

Účelem dokazování je vytvořit přesný obraz o minulých událostech, tak aby naše pochopení těchto událostí bylo věrné realitě. Hlavním úkolem shromažďování důkazů je odhalit pravdu, tedy takovou skutečnost, která je v souladu s reálným děním. Pouze pravdivé poznání událostí může být základem pro spravedlivé a přesvědčivé rozhodnutí.³

1.1 Základní zásady dokazování

V rámci dokazování v trestním řízení je nutné dodržovat některé z uvedených základních zásad trestního řízení, které jsou uvedeny v § 2 trestního řádu.

1.1.1 Presumpce nevinny

První zásadou je ctít presumpci nevinny, která stanoví pravidlo, že pokud není odviněný případně obžalovaný odsuzujícím pravomocným rozsudkem soudu uznán vinným, je třeba na něj pohlížet jako na nevinného. Tato zásada vychází z čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Pro presumpci nevinny plynou dvě pravidla. Pravidlo *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obviněného), které znamená, že pokud se vyskytnou pochybnosti v rámci dokazování, je nutné

¹ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 1.

² FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z.: *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 9.

³ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 331.

rozhodnout ve prospěch obviněného. Druhým pravidlem je, že k odsouzení obviněného je zapotřebí dokázat vinu. Tímto pravidlem nemá povinnost obviněný prokazovat svoji nevinu. OČTŘ je tedy povinen dokázat vinu obviněnému.⁴

1.1.2 Zásada vyhledávací

Další zásadou je zásada vyhledávací, která OČTŘ ukládá povinnost zjišťovat skutečnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného. Orgány jsou povinné konat z úřední povinnosti a v trestní věci zjistit materiální pravdu, a to v rozsahu uvedené ve větě první § 2 odst. 5 trestního řádu. Předkládání nebo provedení důkazů mohou uplatňovat v rámci řízení procesní strany. To znamená, že jak státní zástupce, tak i obviněný mohou před soudem navrhnout provedení důkazů v prospěch či v neprospěch obviněného. Tyto strany tak mohou předložit důkaz, kterým je třeba znalecký posudek.⁵

1.1.3 Zásada bezprostřednosti a zásada ústnosti

Zásada bezprostřednosti ukládá povinnost soudu rozhodovat na základě důkazů provedených před ním. Tato zásada vyžaduje, aby se soud osobně seznámil se všemi důkazy, které jsou závazné pro jeho rozhodnutí. Zároveň by měl soud vyloučit důkazy, které nebyly provedeny při soudním jednání. Při zásadě bezprostřednosti plynou dvě pravidla. Jedno pravidlo se týká nezaměnitelnosti složení soudu. Rozhodovat tedy musí soudce, který se soudního jednání účastnil, a to od začátku do konce. Při složitějších soudních jednáních lze přibrat náhradního soudce. Změní-li se složení senátu, je nutné provést hlavní líčení znovu. Druhé pravidlo spočívá v nepřerušitelnosti soudního jednání. Jde o pravidlo, aby soud rozhodoval na základě čerstvého dojmu z řízení prováděného před ním. Výjimkou z tohoto pravidla může být odročení soudního jednání, jehož náležitosti jsou uvedeny v § 219 trestního řádu.⁶

⁴ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z.: *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 19.

⁵ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 103.

⁶ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z.: *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 20.

Zásada ústnosti je uvedena v Ústavě čl. 96 odst. 2 a dále v trestním řádu § 2 odst. 11. Soud zpravidla sám vyslýchá svědky, znalce a obviněného a provádí důkazy ústně. V případě svědecké výpovědi je přečten i protokol o výslechu svědka. Zákon stanoví i výjimky a to zejména, kdy nelze provést výslech svědka u soudu. Jde zejména o osobu mladší 18 let, kdy ožívování paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj. Protokol lze přečíst před soudem, případně použít videonahrávku z daného výslechu. Další výjimkou je výslech osoby činné ve službách státu, a to policistu jako agenta, který byl použit v rámci předstíraného převodu. Mezi další výjimky lze zahrnout výslech utajeného svědka dle § 55 odst. 2 trestního řádu nebo výslech znalce. Je možné číst protokol o výpovědi znalce nebo jeho znalecký posudek.⁷

1.1.4 Zásada volného hodnocení důkazů

OČTŘ pečlivě uváží všechny okolnosti případu jednotlivě i v jejich souhrnu a hodnotí důkazy podle vnitřního přesvědčení.⁸ V hodnocení důkazů neexistují taxativní pravidla pro prokázání dokazované skutečnosti a pro stanovení důkazní síly jednotlivého důkazu. Trestní řád v § 89 odst. 2 uvádí pouze demonstrativní výčet některých důkazů provedených, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Ve větě první je tedy zmíněno: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci*“. Volné hodnocení důkazu se týká pravdivosti. Příkladem může být třeba to, co vypověděl svědek. Lze odlišovat věrohodnost svědka jako vlastnost, od pravdivosti jeho výpovědi. Volné hodnocení důkazu je tedy vybudováno na vnitřním přesvědčení OČTŘ a vychází z logického úsudku vyplývajícího z pečlivého, objektivního a všestranného uvážení všech po sobě jdoucích důkazů. Soud v rámci vynesení rozsudku musí odůvodnit, jaké skutečnosti vzal za prokázané a o jaké důkazy svá skutková zjištění opřel. Dále musí zdůvodnit, proč nevyhověl návrhům na provedení důkazů.⁹

⁷ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 105.

⁸ § 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 109–110.

1.1.5 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností neboli zásada materiální pravdy

Zásadu zjištění skutkového stavu nalezneme v § 2 odst. 5 trestního řádu, kde je uvedeno: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.*“ Zásada materiální pravdy tak zůstává nadále vůdčí zásadou trestního řízení. OČTŘ nezbavuje povinnosti, v případě doznání obviněného, přezkoumat všechny okolnosti případu. Trestní řád zakazuje použít důkazy získané nezákonným způsobem.¹⁰

1.2 Trestní řízení

Trestní řízení je proces, kterým stát vymáhá trestní právo. Jeho cílem je přispívat k upevňování zákonnosti, předcházení a zamezování trestné činnosti, a výchovně působit na další členy společnosti. Základním právním předpisem, který upravuje trestní řízení, je trestní řád.¹¹ Trestní řízení lze rozdělit do několika stádií: přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a vykonávací řízení.¹²

¹⁰ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 110–112.

¹¹ Zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád*.

¹² *Stadia trestního řízení* [online]. [cit. 04. 10. 2023] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>.

1.2.1 Přípravné řízení

Prvním stádiem je přípravné řízení. Jde o předsoudní řízení, ve kterém OČTŘ prověřují skutečnosti, zda došlo ke spáchání trestního činu. Cílem je opatřit podklady pro podání obžaloby proti určité osobě, aby mohla být věc předána soudu nebo zda je jiný důvod pro rozhodnutí např. odložení věci nebo odevzdání věci jinému orgánu. Tuto činnost provádí především OČTŘ, nad jehož činností vykonává dozor státní zástupce.

Přípravné řízení lze rozdělit do tří fází. Jedná se o postup před zahájením trestního stíhání, vyšetřování a zkrácené přípravné řízení.

První fáze prověřování je postup před zahájením trestního stíhání. OČTŘ nebo státní zástupce získává podnět k zahájení trestního řízení zejména podáním trestního oznámení, případně na základě vlastního zjištění. Pokud skutečnosti nasvědčují tomu, že by mohl být spáchán trestný čin, sepíše OČTŘ záznam o zahájení úkonů v trestním řízení.¹³ Následně probíhá objasňování skutečností a prověřují se okolnosti, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin. Zejména jde o činnosti ohledání místa činu a zajišťování stop na místě činu, podání vysvětlení od osob majících vztah k prověřované události (svědek, poškozený), protokolování provedených úkonů a obstarávání znaleckých posudků. Dospěl-li OČTŘ v průběhu prověřování ke skutečnosti, že byl spáchán trestný čin a spáchala ho konkrétní osoba, zahájí trestní stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu. Pokud v rámci prověřování vyjdou najevo skutečnosti, že ve věci není spatřován trestný čin, OČTŘ věc odloží, jestliže nelze věc na místě vyřídit jinak. Vyřízením může být odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu anebo odevzdání věci jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání. Dalším způsobem je rozhodnutí o odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání uvedené v § 11 odst. 1 trestního řádu anebo neúčelnosti dle § 172 odst. 2 písm. a), b) trestního řádu. Státní zástupce nebo OČTŘ odloží věc také tehdy, nepodaří-li se zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání.¹⁴

¹³ § 158 odst. 3, zákona č.141/1961 Sb., *trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 482–483.

Druhá fáze vyšetřování navazuje na předchozí formu prověřování. Zpravidla začíná vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě. Tato osoba se v procesně-právním pojmu označuje jako obviněný. OČTŘ v této fázi trestního řízení provádí výslechy svědků, obstarává vypracování znaleckého posudku, pokud nebyl proveden ve fázi prověřování. Následně je vyslechnut po sdělení obvinění také obviněný. OČTŘ dále provádí další úkony, které mu ukládá trestní řád, jako je prověrka výpovědi na místě, rekonstrukce, rekognice, vyšetřovací pokus a jiné.

Třetí fází je zkrácené přípravné řízení, nejefektivnější a nejrychlejší způsob, jak obviněného postavit před soud. Koná se o trestných činech, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Musí však splňovat podmínky, že byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté. Dále pokud v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že bude podezřelý ve lhůtě do dvou týdnů ode dne, kdy OČTŘ sdělil podezřelému podezření ze spáchání trestného činu, postaven před soud.¹⁵ Zkrácené přípravné řízení však nelze konat, nebo v něm pokračovat, jsou-li dány důvody vazby a nejsou splněné podmínky pro předání zadrženého podezřelého soudu s návrhem na potrestání nebo jsou-li dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činů a alespoň v jednom z nich je nutné konat vyšetřování.¹⁶ Zkrácené přípravné řízení by mělo být skončeno do dvou týdnů. Jestliže OČTŘ v dané lhůtě není schopen ve věci rozhodnout, může na žádost státního zástupce prodloužit lhůtu o deset dnů a lze-li ve věci spatřovat sjednání dohody o vině a trestů, může lhůtu prodloužit nejvýše o třicet dnů. Pokud nebude věc vyřízena v zákonné lhůtě, nařídí státní zástupce OČTŘ zahájit trestní stíhání anebo rozhodne, aby věc byla předložena OČTŘ k vyšetřování. Jakmile OČTŘ zkrácené přípravné řízení ukončí a není dán důvod pro odložení věci dle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu, předloží státnímu zástupci zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení. Státní zástupce pak ve zkráceném přípravném

¹⁵ § 179a odst. 1, zákona č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 498.

řízení podá soudu návrh na potrestání, nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu. Státní zástupce může také věc odložit, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, odevzdat příslušnému OČTŘ k projednání přestupku, odevzdat jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání. Dále věc odloží, jestliže je trestní stíhání nepřijatelné dle § 11 odst. 1 trestního řádu, nebo rozhodl-li o narovnání ve smyslu ustanovení § 309 trestního řádu. Podmíněně odloží anebo může odložit věc pro neúčelnost trestního stíhání dle § 172 odst. 2 trestního řádu. Státní zástupce vrátí věc OČTŘ, je-li potřeba provést další úkon.

OČTŘ ve věcech přípravného řízení rozhoduje vydáním usnesení, proti kterým je možné podat stížnost v zákonné lhůtě. Stejným způsobem koná státní zástupce a opravný prostředek je stejný, vyjma rozhodnutí ve zkráceném přípravném řízení, kdy zákon nepřipouští řádné opravné prostředky.¹⁷

1.2.2 Předběžné projednání obžaloby

Predběžné projednání obžaloby je soudním stadiem trestního řízení. Jde o fakultativní stádium trestního řízení. Soud zkoumá, zda je věc dostatečně objasněna a jsou-li dány důvody pro podání obžaloby. Pokud orgány vyšetřování (OČTŘ, státní zástupce) opatřily všechny dosažitelné důkazy, které v rámci prověřování provedly a vyhodnotily, soud obžalobu přijme a nařídí hlavní líčení. Je-li mezi státním zástupcem a obviněným uzavřen návrh na sjednání dohody o vině a trestu, soud rozhodne o schválení dohody o vině a trestu. Zjistí-li soud, že jsou ve věci nedostatky, pro které nelze podat obžalobu, vrátí věc státnímu zástupci, případně zvolí některý ze způsobů odklonu např. narovnání, podmíněně odložení podání návrhu na potrestání, v řízení ve věcech mládeže odstoupení od trestního stíhání nebo trestní stíhání zastaví. Může také věc postoupit jinému orgánu z důvodu, že skutek není trestným činem, ale může být posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění.

Soud může v rámci předběžného projednání obžaloby, je-li to potřeba pro objasnění věci, vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení

¹⁷ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 500.

například od znalce, který zpracoval znalecký posudek v rámci přípravného řízení týkající se zdravotního stavu poškozeného. Nelze však v této fázi stádia nechat vypracovat nový znalecký posudek. Soud nemůže provádět úkony směřující k nahrazení absentujících procesních úkonů přípravného řízení. V tomto případě soud vrátí věc státnímu zástupci.¹⁸

Jde o nepovinné stadium trestního řízení, trestní věc tedy nemusí tímto stadiem vždy projít. Nařízení předběžného projednání rozhoduje předseda senátu.

Účelem předběžného projednání obžaloby je přezkoumat obžalobu, zabránit projednávání neodůvodněných obžalob ve veřejném hlavním líčení a zabránit tomu, aby byl obviněný bezdůvodně postaven před soud. S řízením o předběžném projednání je také obligatorně spojeno rozhodování o trvání vazby obviněného.¹⁹

1.2.3 Hlavní líčení

Nejdůležitějším stádiem trestního řízení je hlavní líčení. Jedná se o stadium trestního řízení, v němž se rozhoduje o vině a trestu obviněného. Dokazování v trestním řízení v rámci konání hlavního líčení je soustředěno na provádění důkazů a jejich hodnocení. Soud přezkoumává obvinění obsažená v obžalobě, v návrhu na potrestání nebo v dohodě o vině a trestu. Hlavní líčení není obligatorním znakem v trestním řízení před soudem. V rámci konaného hlavního líčení může soudce rozhodnout o podané obžalobě i jinak, například předá věc k rozhodnutí o příslušnosti nejbližše společně nadřízenému soudu, postoupí věc jinému orgánu, zastaví trestní stíhání, přeruší trestní stíhání, vrátí věc státnímu zástupci k došetření, schválí narovnání anebo vydá trestní příkaz.

Každá z procesních stran, jak žalobce, tak obžalovaný, mohou v rámci hlavního líčení předkládat a navrhopvat provedení dalších důkazů. Pokud je třeba přibrat znalce, případně znaleckou kancelář nebo znalecký ústav, soud rozhodne a přibere výše uvedené k vypracování znaleckého posudku.²⁰

¹⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 100-101.

¹⁹ FÉNYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 503–504.

²⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s.102-103.

Soudní rozhodnutí jsou samostatná a řídí se pouze právními normami. Státní zástupce, jenž předkládá obvinění soudu, zaujímá v soudním procesu a hlavním jednání pozici procesní strany. V soudním řízení je rovněž plně zajištěno využití práva obviněného na obhajobu, která je uskutečňována jeho vlastním obhajováním nebo prostřednictvím právního zástupce. Přítomnost obhájce je nezbytná v případech takzvané nutné obhajoby. Hlavní soudní jednání probíhá za neustálé přítomnosti všech členů soudního senátu, zapisovatele a státního zástupce. Zásadně je také nezbytná účast obviněného. Hlavní jednání je možné uskutečnit bez přítomnosti obviněného jen výjimečně a za podmínek stanovených zákonem.

Během hlavního soudního líčení má soud možnost vynést rozhodnutí pouze o činu, který je specifikován v návrhu na obžalobu, který státní zástupce podal proti konkrétnímu obviněnému. Navíc soud může daný čin klasifikovat odlišně od obžaloby například, pokud obžaloba označila čin jako tělesné poškození, soud ho může posoudit jako pokus o vraždu.

Hlavní soudní líčení je ukončeno vyhlášením verdiktu, kterým je obžalovaný buď shledán vinným a odsouzen, nebo je zbaven viny. Existují však i jiné možnosti ukončení hlavního líčení, například zastavením či přerušením trestního stíhání. Příklad může být rovněž předán jinému orgánu.²¹

1.2.4 Opravné řízení

Opravné řízení je aplikováno na specifické situace a zahrnuje zkoumání a projednávání návrhů, připomínek a argumentů stran zapojených do daného případu. Tento proces je řízen souborem procedurálních pravidel, která se mění podle typu a povahy daného řízení. Proti rozhodnutí je možné se odvolat, což umožňuje stranám sporu obrátit se na vyšší instituci, aby přehodnotila původní verdikt. Odvolání je typicky směřováno na vyšší soudní instanci nebo na orgán, který má možnost změnit, potvrdit nebo zrušit rozhodnutí učiněné v původním řízení. Opravné prostředky jsou mechanismy, které umožňují stranám zapojeným

²¹ Stadia trestního řízení. *Hlavní líčení*. [online]. [cit. 04. 10. 2023] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>.

do případu zabránit či napravit chyby nebo nespravedlnosti, které se objevily během původního řízení.

V českém trestním právu procesním existují opravné prostředky a mimořádné opravné prostředky. Mezi opravné prostředky patří odvolání, kterým lze napadnout každý rozsudek soudu prvního stupně. Stížnost, která se podává proti usnesení. Usnesení státního zástupce a soudu lze napadnout, kde to zákon výslovně připouští a rozhoduje-li se ve věci v prvním stupni. Dalším opravným prostředkem je odpor, který lze podat proti trestnímu příkazu. Včasným podáním odporu proti trestnímu příkazu samosoudce trestní příkaz zruší a ve věci nařídí hlavní líčení.²²

Mimořádnými opravnými prostředky jsou dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. Tyto prostředky lze uplatnit v době, kdy, již rozhodnutí OČTŘ nabylo právní moci, a to bez ohledu, zda bylo vykonáno či nikoliv. Dovolání je prostředkem směřujícím k taxativně vyjmenovaným závažným procesním a hmotně právním rozhodnutím soudů nebo k přezkoumání uloženého trestu odnětí svobody na doživotí. Dovolání může podat jen nejvyšší státní zástupce nebo obviněný. Stížnost pro porušení zákona lze podat, jsou-li zjištěny právní vady rozhodnutí a vady postupu řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí. Stížnost může podat jen ministr spravedlnosti proti jakémukoliv rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, vyjma rozhodnutí o odvolání nebo stížnosti pro porušení zákona. Obnova řízení je určena k odstranění nedostatků ve skutkovém zjištění, jestliže příčiny zjištěných nedostatků vyšly najevo až po právní moci rozhodnutí a spočívají v nových skutečnostech nebo nových důkazech.²³

Tyto postupy se vztahují na klíčové situace, kde je zřejmé, že původní rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s právními předpisy nebo dokonce s principy právního řádu. Pokud je rozsudek soudu první instance napaden odvoláním, které může podat obviněný, státní zástupce a další oprávněné osoby, řízení přechází do další fáze trestního procesu. Nadřízený krajský soud rozhoduje o odvolání proti rozsudku okresního soudu. Nadřízený vrchní soud rozhoduje o odvolání proti rozsudku krajského soudu. Soud může odvolání buď přijmout, nebo zamítnout. Soud, který

²² FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 585–586.

²³ Tamtéž.

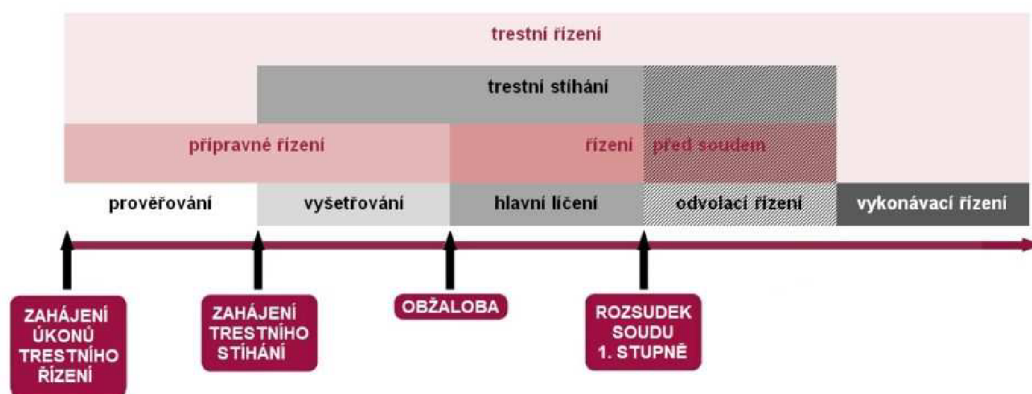
musí rozhodnout o novém projednání a rozhodnutí věci, je vázán právním názorem, který odvolací soud vyslovil ve svém rozhodnutí. Cílem řízení o opravných prostředcích je přezkoumat na základě podaného opravného prostředku jak předchozí řízení, tak i rozhodnutí, a to jak z hlediska faktického, tak právního. Soudní řízení následuje po přípravném řízení, pokud státní zástupce podá obžalobu, kterou musí soud posoudit. V soudní fázi řízení se rozhoduje o nejdůležitějších otázkách, tedy o vině a trestu a již vydaná rozhodnutí soudu se přezkoumávají.²⁴

1.2.5 Vykonávací řízení

Poslední fází trestního procesu je vykonávací řízení, jehož cílem je realizace rozhodnutí přijatých trestně-právními orgány, například výkon rozhodnutí o nepodmíněném trestu odnětí svobody. Když odsuzující rozsudek nabude právní moci, přecházíme do konečné fáze – vykonávacího řízení. Rozhodnutí realizuje, nebo nařizuje jeho provedení, instituce, která toto rozhodnutí vydala. V soudním procesu předseda senátu realizuje nebo nařizuje provedení rozhodnutí senátu. Není nutné, aby trestní případ prošel všemi fázemi trestního procesu. Například v konkrétním případě nemusí být zahájeno předběžné projednání obžaloby, pokud pro to nejsou identifikovány zákonné důvody. Případ může být vyřešen již v přípravném stadiu a nemusí se konat hlavní líčení. Stejně tak v rámci odvolacího řízení může být rozhodnutí vydáno ve prospěch obžalovaného a pak není potřeba provádět vykonávací řízení, protože rozsudkem nebyl uložen trest.²⁵

²⁴ Stadia trestního řízení. *Odvolací řízení*. [online]. [cit. 23. 10. 2023] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni>.

²⁵ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 802–803.

Zdroj: <https://verejnazaloba.cz/wp-conte 1>

2 Vyhledávání důkazů

Vyhledávání důkazů je činnost směřující k opatření a zajištění konkrétní relativní okolnosti pro účely jejího provedení a hodnocení v trestním řízení.²⁶ Vyhledat důkaz může kdokoli, tedy jak OČTŘ, tak i například poškozený a obviněný.

V trestním řízení se provádí vyhledávání důkazů, aby bylo možné spolehlivě usvědčit obžalovaného. Toto vyhledávání důkazů se provádí v rámci procesu trestního řízení. Trestní řád nevymezuje žádné normy ohledně počtu důkazů, které jsou nutné k potvrzení dokazovaného tvrzení, ani jejich význam. Je také zcela bezvýznamné, kdo v rámci trestního procesu důkaz našel. Hledání důkazu je tedy aktivita, která je odvozena z principu vyhledávání a která v souvislosti s dokazováním konkretizuje princip oficiality. Na základě principu vyhledávání mají všechny orgány, které se účastní trestního procesu, povinnost pečlivě vyšetřovat fakta důležitá pro trestní proces, a to i bez podnětu od stran, bez ohledu na to, zda jsou výhodné nebo nevýhodné pro obviněného.²⁷

Trestní řád v § 89 odst. 2 uvádí výčet důkazů, které lze v rámci trestního řízení získat. Jedná se zejména o výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Tento výčet důkazů je však pouze demonstrativní, neboť jak je uvedeno v první část věty uvedeného odstavce, za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.²⁸

Zvláštní způsoby dokazování trestní řád uvádí v části první, hlavě páté, oddílu třetím, kde je uvedena konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Všechny zmíněné specifické metody shromažďování důkazů sdílejí podobnost v tom, že jejich průběh a výstupy musí být zaznamenány v protokolu. Ten kromě obecných prvků uvedených v § 55 odst. 1 trestního řádu musí také zahrnovat specifické prvky podle § 55 odst. 3 trestního řádu. Další

²⁶ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 330.

²⁷ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 2.

²⁸ KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 62.

společnou vlastností je, že před zahájením jejich využití musí OČTŘ vyslechnout jednotlivce o situacích, jež jsou pro trestní řízení klíčové.²⁹

V kontextu základních pojmů v oblasti dokazování je důležité odlišovat mezi termíny důkazní prostředek a důkaz samotný. Prostředek k získání důkazu je zdroj, ze kterého orgán působící v trestním procesu shromažďuje důkazy, neboli získává nezbytné informace. Důkaz je zase informace vyplývající z procesních úkonů, které umožňují orgánu působícímu v trestním řízení přesvědčit se o faktu, který je klíčový buď pro rozhodnutí případu, nebo pro správný průběh trestního řízení. Tuto informaci lze získat například z výpovědi svědků, prohlídky nebo dokumentů. Důkaz tedy zahrnuje fakt, který je pro trestní proces relevantní a který je třeba ověřit, a na kterém obvykle přímo či nepřímo spočívá rozhodnutí o případu.³⁰

Důkazy lze rozdělit do různých kategorií. Dle pramene důkazu lze dělit na osobní, kam řadíme výslechy osob, například výslech svědka, obviněného nebo výslech znalce a dále na důkazy věcné, kterými mohou být listiny, ohledání nebo znalecký posudek. Další kategorií je dělení dle vztahu k obviněnému, tím mohou být důkazy usvědčující anebo ospravedlňující. Důkazy svědčící proti obviněnému jsou tedy usvědčující a prokazují okolnosti, které potvrzují obvinění. Naopak ospravedlňující důkazy svědčí ve prospěch obviněného a prokazují jeho nevinu. Důkazy se také dělí dle vztahu k dokazované skutečnosti, a to na přímé a nepřímé. Přímým důkazem je dokazována vina či nevinu, nepřímým důkazem lze vinu či nevinu pouze usuzovat. V neposlední řadě lze důkazy třídit ve vztahu pramene zpráv o skutečnosti k dokazované skutečnosti na původní a odvozené. Původní důkazy neboli bezprostřední jsou čerpány přímo z výpovědí svědků, kteří událost viděli, odvozené neboli zprostředkované jsou čerpány například z listinných důkazů.³¹

2.1 Provedení a zajištění důkazů

Trestní řád jasně popisuje, jakým způsobem se má zacházet s nalezenými důkazy a jak se tyto musí zpracovávat. Důkaz, který byl získán mimo procesní formu nebo

²⁹ CHMELÍK, Jan et al.: *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 266–267.

³⁰ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 330-331.

³¹ KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 63.

dokonce porušením zákona, může být ze soudního rozhodování o vině a trestu zcela vyloučen. Po významné novelizaci trestního řádu se proces získávání a zabezpečení důkazů přesunul z fáze před soudem do fáze soudního řízení a nejčastěji se odehrává během hlavního líčení. V přípravném řízení se s ním setkáváme obvykle pouze v rámci rozšířeného přípravného řízení. Základem je povinnost OČTŘ provádět veškeré nalezené důkazy a zajišťovat je v procesní formě. Toto je úzce spojeno se zásadami bezprostřednosti a ústnosti, které jsou stanoveny v § 2, odstavcích 11 a 12 trestního řádu.³²

V rámci trestního řízení se orgány zúčastněné v trestním řízení podílejí na zajištění důkazů podle stanovených pravidel. Tato pravidla nevyklučují možnost, že důkaz může být získán i jiným způsobem než prostřednictvím OČTŘ. Pokud důkaz nepochází přímo od OČTŘ, nemůže to být důvodem pro jeho zamítnutí, jak uvádí § 89 odst. 2 trestního řádu.

2.2 Prověrka a vyhodnocení důkazů

Vyhodnocení důkazů představuje vrchol procesu dokazování a myšlenkovou činnost, kterou provádějí OČTŘ. Tento postup je založen na zásadě volného hodnocení důkazů, která je stanovena v § 2 odst. 6 trestního řádu. Tato zásada vyžaduje, aby OČTŘ zkoumaly každý nalezený důkaz individuálně a poté zkoumaly vztahy mezi jednotlivými důkazy.³³ Takto lze každému důkazu přiřadit specifickou úroveň významnosti pro rozhodování OČTŘ zapojeného do trestního řízení a vyhodnotit jej z hlediska zákonnosti, závažnosti a pravdivosti.

Zásada volného hodnocení důkazů se opírá o vnitřní přesvědčení trestně-právních orgánů. Toto přesvědčení není výsledkem individuální volby, ale je utvářeno logicky, s ohledem na právní řád, právní povědomí a všeobecné, logické posuzování důkazů i vzájemných vztahů mezi jednotlivými případy. Musí tak vést k přesvědčení o tom, jak a jestli se určitý incident stal a jak ho právně hodnotit. Vytváření vnitřního přesvědčení je založeno na racionálních a zkušenostních složkách a pomocí soudů a úsudků se podílí na procesu posuzování důkazů.

³² FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 2.

³³ JELÍNEK, J.: *Dokazování v trestním řízení v kontextu na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 147.

Je nezbytné podotknout, že je také ovlivněno faktickými okolnostmi konkrétního případu a je jimi omezeno. Hodnocení důkazu je zaměřeno k určení jeho využitelnosti v souvislosti s předmětem posuzování a určuje jeho důkazní váhu. Zákonnost důkazu znamená zjištění, zda byl důkaz získán procesním postupem a v souladu s právními předpisy. Vážnost důkazu označuje jeho faktickou využitelnost pro potvrzení dokazovaného faktického stavu.

Jaké důležité skutečnosti je možné na základě provedeného hodnocení důkazů za existující a prokázané ukazuje pravdivost důkazu. Jedná se tedy o jeho věrohodnosti. Cílem posuzování důkazů je zjištění skutkového stavu věci. Jde o stav, o kterém nejsou pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí trestně-právních orgánů.³⁴

Důkaz, který byl získán nezákonným způsobem, je z pohledu dokazování absolutně neúčinný a nelze ho použít v trestním řízení.³⁵

Ačkoli zásada volného hodnocení důkazů platí pro všechny OČTŘ zapojené do trestního řízení a je aplikována v každé fázi trestního řízení, nesporné je, že nejzásadnější je hodnocení důkazů, které provádí soud, protože jedině on rozhoduje o klíčových aspektech trestního procesu, jako je otázka viny a trestu.³⁶

³⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 4.

³⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000.

³⁶ JELÍNEK, J.: *Dokazování v trestním řízení v kontextu na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 145.

3 Znalec v trestním řízení

Trestní řízení může vyžadovat přibrání znalce, aby poskytl OČTŘ informace nebo posoudil nějakou otázku v souvislosti s případem.

3.1 Přibrání znalce

OČTŘ mají možnost přibrat znalce k ověření skutečností, které jsou předmětem trestního řízení nebo k posouzení stavu obviněného. Znalce přibírají OČTŘ „*Opatřením o přibrání znalce*“.

Přibrání znalce v trestním řízení je uvedeno v trestním řádu v ustanovení § 105 odst. 1: „*Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce.*“³⁷

Možnost přibrání znalce v trestním řízení není vymezena pouze OČTŘ, ale ve výkladu ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu a § 110a trestního řádu dává možnost každé straně v trestním řízení důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Z toho vyplývá, že znalecký posudek předložený procesní stranou je důkazem v trestním řízení, pokud splňuje všechny náležitosti. Znalec může být přibrán také ze strany obhajoby (obviněný), poškozeného a zúčastněné osoby na trestním řízení. Možnost předložit znalecký posudek stranou obhajoby bylo zavedeno do trestního řádu až po jeho novele, čímž zákonodárce vyhověl kontradiktornosti a rovnosti stran³⁸

Trestní řád dále v § 105 odst. 4 uvádí, že jde-li o objasnění skutečnosti zvláště důležité, je třeba přibrat znalce dva. Dva znalce je nutné přibrat vždy, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly. K prohlídce a pitvě mrtvoly nesmí být přibrán jako znalec ten lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, která smrti bezprostředně předcházela. Dále se přiberou dva znalci, jde-li o vyšetření duševního stavu mladistvého. Stejně tak je tomu v případě mladistvého, kde zákon o soudnictví

³⁷ § 105 odst. 1, zákona č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 28.

ve věcech mladistvých uvádí, že se přibírají znalci z oboru zdravotnictví odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii. Dva znalce je také nutné přibrat k objasnění zvláště důležité skutečnosti, která se týká technických a technologických okolností, jako je např. těžká dopravní nehoda na železnici, havárie letadla nebo jaderného zařízení.

OČTŘ v rámci přípravného řízení přibere znalce ke zpracování znaleckého posudku pouze v případě, pokud považuje znalecký posudek za nezbytný pro jeho rozhodnutí. Jestliže je věc vrácena k došetření, přibírá znalce státní zástupce. V řízení před soudem přibírá znalce k vypracování znaleckého posudku předseda senátu. Povinností o přibrání znalce je vyrozumět obviněného a v řízení před soudem též státního zástupce. Vyrozumění jiné osoby o přibrání znalce je nutné pouze v případě, pokud by tato osoba něco konala nebo strpěla.³⁹

Subjekty, které mohou mít postavení znalce v trestním řízení, definuje jednak ustanovení § 105 odst. 5 trestního řádu, které vzniklo na základě novely trestního řádu dle zákona č. 255/2019 Sb. účinným od 1. 1. 2019. Subjekty jsou uvedeny také v zákoně o znalcích. Jde tedy o znalce, znalecké kanceláře a znalecké ústavy.⁴⁰

3.2 Námitky proti opatření přibrání znalce

Proti opatření přibrání znalce, který se přibírá dle ustanovení § 105 odst. 1 trestního řádu, lze vznést námitky. Tato možnost je zakotvena v ustanovení § 105 odst. 3 trestního řádu, kdy námitky může podat jakákoliv strana v trestním řízení, a to z důvodu podjatosti znalce, proti jeho odbornému zaměření případně specializaci anebo proti otázkám položeným znalci v opatření o přibrání znalce. Námitky proti osobě znalce lze vznést kdykoliv v průběhu trestního řízení. Před novelizací trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb., byl znalec přibrán usnesením. Po novelizaci trestního řádu je znalec přibrán opatřením OČTŘ. Proti usnesení o přibrání znalce byla přípustná stížnost. V rámci přípravného řízení

³⁹ FRYŠTÁK, M. KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 25-26.

⁴⁰ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 99.

rozhoduje o námitce státní zástupce. V hlavním líčení o námitce rozhodne předseda senátu soudu.⁴¹

3.2.1 Poučení znalce

K provedení znaleckého posudku je znalec předvolán ve smyslu ustanovení § 106 trestního řádu. V předvolání je znalec poučen o následcích, v případě, že se nedostaví na předvolání. Znalce nelze pro jeho nedostavení se na předvolání předvést, lze však uložit pořádkovou pokutu ve smyslu ustanovení § 66 trestního řádu. Pořádkovou pokutou může být znalec postižen také, pokud bezdůvodně odmítne podat znalecký posudek. Na tuto skutečnost může OČTŘ upozornit krajský soud, u kterého je znalec zapsán v seznamu znalců. Po přezkoumání, soud upozorní znalce na jeho možné vynětí ze seznamu znalců v případě, že nebude konat svoji činnost. Dále má znalec povinnost OČTŘ sdělit skutečnost, která mu brání v činnosti znalce a pro kterou by mohl být vyloučen. Tím může být třeba podjatost znalce.⁴² Pokud má znalec pozastavené oprávnění, popřípadě nemá oprávnění vůbec nebo by znalecký úkon nemohl provést odborně a včas, musí odmítnout provést znalecký úkon. Znalec také odmítne v případě, že je zaměstnancem, společníkem nebo členem znalecké kanceláře.⁴³

Znalec musí být poučen o trestních následcích křivé výpovědi nebo nepravdivého znaleckého posudku, Pokud nebyl znalec poučen před podáním znaleckého posudku, může být poučen v rámci dokazování. Znalec je vyslechnut v hlavním líčení, kde může zopakovat dříve podaný znalecký posudek.⁴⁴

3.2.2 Výslech znalce

Trestní řád v ustanovení § 108 uvádí, jakým způsobem má být vyslýchán znalec, který podal znalecký posudek. Znalec podává znalecký posudek zpravidla písemně. Je-li třeba vyjasnit některé skutečnosti v rámci trestního řízení, OČTŘ

⁴¹ Tamtéž, s. 128.

⁴² FRYŠTÁK, M. KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 30.

⁴³ § 19 odst. 1 zákona č. 254/2019 Sb. *o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů*.

⁴⁴ FRYŠTÁK, M. KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 30-31.

předvolá znalce. OČTŘ v předvolání znalce poučí ve smyslu ustanovení § 106 trestního řádu a v případě nedostavení se, jej poučí o možnosti uložení pořádkové pokuty (§ 66 trestního řádu). Výslech znalce je prováděn do protokolu. Pokud znalecký posudek podávají dva znalci, nebo více znalců, podá vysvětlení znalec, kterého ostatní znalci určili. Pokud je rozpor v závěrech mezi znalci, budou vyslechnuti všichni znalci. OČTŘ hodnotí znalecký posudek volně, tak jako jiný důkaz pořízený v rámci trestního řízení.⁴⁵

V trestním řízení hrají znalci klíčovou roli, když na základě svých odborných znalostí pomáhají objasňovat skutkové otázky. Otázka, zda je možné znalce vyslechnout i jako svědka, je však složitější a v praxi se k ní různé soudy staví odlišně.

V praxi existují různé přístupy k výslechu znalce, jehož posudek předložila obhajoba:

1. Výslech znalce jako znalce

Státní zástupce v obžalobě navrhne výslech znalce a soud ho předvolá a vyslechně v rámci dokazování v hlavním líčení. V tomto případě se postupuje dle § 108 odst. 1 trestního řádu, stejně jako u znalce přibraného OČTŘ. Znalec se může odvolat na písemný posudek a potvrdit ho. K posudku se přistupuje stejně, bez ohledu na to, kdo ho vyhotovil.

2. Zamítnutí návrhu na výslech znalce jako svědka

Státní zástupce navrhne výslech znalce jako svědka, ale soud návrh zamítne. Předseda senátu dospěl k závěru, že pro výslech znalce jako svědka není zákonný důvod. Znalec bude vyslechnut jako znalec dle § 108 odst. 1 trestního řádu. Postupuje se stejně jako v případě bodu 1., i když státní zástupce nesouhlasil.

3. Výslech znalce jako svědka

V praxi se bohužel stává, že předseda senátu nařídí hlavní líčení bez důkladného prostudování spisů a pouze na základě obžaloby a návrhů státního zástupce. To

⁴⁵ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 390.

může vést k neefektivnímu a zbytečně zdlouhavému procesu. Může se jednat například o případ, kdy předseda senátu nařídil hlavní líčení a předvolal všechny svědky navržené obžalobou, včetně znalce. Neví však, že ve spisech je obsažen i znalecký posudek předložený obhajobou a že mezi předvolanými svědky je i jeho autor. Protože pro protokolární výslech znalce, který zpracoval posudek pro obhajobu, neexistuje zákonný důvod, jeho předvolání je zbytečné a zdržuje proces.⁴⁶

Pojem svědek trestní právo definuje následovně: „Svědék je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení, o okolnostech, které viděla, slyšela anebo jinak vnímala svými smysly.“⁴⁷

Znalcem je dle komentáře trestního práva procesního: „Osoba rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, která se v trestním řízení přibírá za účelem, aby na podkladě svých odborných znalostí poskytla úsudek o skutečnosti důležité pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje (budou to nejčastěji otázky lékařské, otázky z oboru techniky a technologie, účetnictví, chemie a písma).“⁴⁸

Rozdíl mezi svědkem a znalcem hraje v trestním řízení důležitou roli, ačkoliv se jejich funkce a postavení značně liší. Klíčovým rozlišovacím faktorem je způsob, jakým získávají informace, o nichž v daném řízení vypovídají.

Svědék vnímá relevantní skutečnosti bez souvislosti s probíhajícím trestním řízením. Může se jednat o přímého svědka, který událost přímo vnímal svými smysly, nebo o nepřímého svědka, který o ní slyšel z druhé ruky. Svědecká výpověď se týká faktů, které svědek vnímal, a to bez nutnosti disponovat odbornými znalostmi v dané oblasti.

⁴⁶ Bulletin advokacie. *Odborné příspěvky*. [online]. [cit. 30. 01. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/muze-byt-znalec-ktery-vypracoval-posudek-pro-stranu-obhajoby-vyslechnut-soudem-jako-svedek>.

⁴⁷ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 364.

⁴⁸ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 384.

Znalec až v průběhu trestního řízení a za jeho účelem shromažďuje znalosti o relevantních skutečnostech. Využívá k tomu své odborné znalosti ve specifické oblasti, jako jsou například lékařství, kriminalistika nebo psychologie. Na základě nich vypracovává posudek. Znalecký posudek se zaměřuje především na závěry, které znalec vyvodil z odborné analýzy daných skutečností. Pro tuto funkci je nezbytné, aby znalec disponoval odpovídajícím vzděláním a odbornou erudicí.

Z výše popsaných skutečností vyplývá, že pokud znalce, který zpracoval znalecký posudek v rámci konaného trestního řízení přibrány OČTŘ dle ustanovení § 105 odst. 1 trestního řádu a taktéž zpracoval znalecký posudek, který předkládá strana trestního řízení dle ustanovení § 110a trestního řádu, musí být před výslechem poučen ve smyslu ustanovení § 106 trestního řádu a vyslechnut v procesním postavení jako znalec.

3.3 Znalec

Pod pojmem znalec uvádí odborná literatura několik obecných definic, podle kterých lze konstatovat, že znalci jsou osoby na řízení před soudy nijak nezúčastněné, mající zvláštní odborné vědomosti, které získali svým vzděláním, nebo praktickou činností, a mohou proto svými posudky objasnit soudu skutkový stav věci. Pojem znalec v trestním zákoníku ani v trestním řádu není uveden a není uveden ani v zákoně o znalcích a znaleckých kancelářích. Prof. Janíček znalce definuje jako *„odborně a teoreticky vzdělaného pracovníka způsobilého vykonávat znaleckou činnost v příslušném znaleckém oboru. Jsou mu vlastní hluboké a rozsáhlé znalosti, vědomosti a zkušenosti nejen z příslušného oboru, ale i z oborů propojených na znalectví, řídí se jak obecnými, tak i profesními etickými normami ve styku se státními orgány, s ostatními znalci a svědky“*.⁴⁹

Znalecká činnost a podmínky pro její výkon jsou upraveny v zákoně o znalcích.

Znalec má právo provádět svou znaleckou činnost pouze v oboru, odvětví a specializaci, pro které má oprávnění. Znaleckou činnost lze vykonávat individuálně, ale i jako zaměstnanec nebo člen znalecké kanceláře. V případech, že znalec pracuje ve znaleckém ústavu, nevystupuje ve své roli znalce, ale jako

⁴⁹ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021. s. 92.

člen tohoto institutu, kde se chová jako jakýkoli jiný zaměstnanec. Není však vyloučena možnost, že znalci mohou pracovat samostatně v rámci těchto institucí. Znaleckou práci mohou vykonávat samostatně, jako zaměstnanci, partneři nebo členové znalecké kanceláře. Nicméně, tyto dva přístupy nelze kombinovat.⁵⁰

Znalec může působit:

- v jednom nebo více znaleckých ústavech
- v jednom nebo více znaleckých ústavech a samostatně
- v jednom nebo více znaleckých ústavech a v jedné znalecké kancelář
- samostatně
- v jedné znalecké kanceláři

3.3.1 Podmínky pro výkon znalecké činnosti

Ustanovení § 5 zákona o znalcích uvádí podmínky, které musí žadatel splňovat, pokud chce být zapsán do seznamů znalců. Podmínkou je, aby znalec byl fyzická osoba odborně způsobilá k činnosti v oboru a odvětví nebo specializaci. Ověření odborné způsobilosti se posuzuje podle délky odborné praxe, dále podle vzdělání a způsobilost je rovněž ověřována vstupní zkouškou.

Znalec musí mít vysokoškolské magisterské vzdělání pro daný obor nebo odvětví. Další podmínkou je alespoň 5 let odborné praxe v daném oboru a odvětví. Znalci vydá příslušná komora zřízena zákonem osvědčení o odborné způsobilosti. Poslední podmínkou je úspěšné vykonání vstupní zkoušky.⁵¹

Osoba odsouzena za úmyslný trestný čin nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti nemůže vykonávat činnost znalce. Je tedy nutné, aby byla splněna podmínka bezúhonnosti. Znalci jsou během procesu v důležitém postavení, intenzivně jsou zapojovány do soudních případů. Tento požadavek na jejich bezúhonnost je tedy důležitý. Ministerstvo spravedlnosti si vyžádá výpis z evidence rejstříku trestů. Fyzická osoba, která se zdržovala v posledních třech letech více než tři měsíce v zahraničí, je povinna předložit výpis z evidence trestů daného státu. Cizí státní

⁵⁰ Tamtéž, 93-94 s.

⁵¹ § 8 odst. 1 písm. a) až e), zákona č. 254/2019 Sb. o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

příslušník bezúhonnost dokládá dokladem vydaných soudním nebo správním orgánem daného státu. Právnická osoba má stejné povinnosti.⁵²

Aby mohl být zaručen řádný výkon znalce, je nutné, aby znalec měl odpovídající materiálně technické zabezpečení. Jedná se především o prostory k provozování znalecké činnosti, dále vybavení mikroskopy a jinými technickými prostředky. Obor a odvětví, ve kterém bude působit, si zvolí sám znalec.

Předpokladem pro výkon činnosti znalce je plná svéprávnost, tedy plné dovršení věku 18 let a způsobilost k právním úkonům.

Žadatel o zápis do seznamu znalců nesmí být v posledních třech letech potrestán pokutou ve výši nejméně 100 000 Kč. Jedná se o pokutu za přestupky týkající se konkrétních porušení základních pravidel pro výkon znalecké činnosti. Tyto pravidla jsou uvedeny v § 39 až 41 zákona o znalcích. Zároveň musí být dodržena podmínka, že v posledních 5 letech nebylo zrušeno oprávnění k vykonávání znalecké činnosti.

Žadatel o zápis do seznamu musí mít kontaktní adresu na území ČR a nesmí být na základě pravomocného rozhodnutí soudu v úpadku.

Pokud znalec splní všechny podmínky, složí do rukou ministra spravedlnosti slib. Slib znalce zní:

„Slibuji, že při své znalecké činnosti budu dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu vykonávat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nezávisle a nestranně, že budu plně využívat všech svých znalostí a dbát o jejich rozvoj a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.“⁵³

Žadatel je zapsán do seznamu znalců Ministerstvem spravedlnosti do 10 pracovních dnů od splnění zkoušky, složení slibu a splnění všech podmínek. Od tohoto okamžiku je oprávněn znalec vykonávat znaleckou činnost.

⁵² FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 34.

⁵³ § 5 odst. 2 zákona č. 254/2019 S. o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

Ministerstvo spravedlnosti zapíše do seznamu znalců rovněž znalce, znaleckou kancelář nebo znalecký ústav, pokud nabyl oprávnění obdobnému znaleckému oprávnění v jiném členském státě Evropské unie nebo v jiném státě Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace. Ministerstvo spravedlnosti uzná potřebnou kvalifikaci po složení rozdílové zkoušky.⁵⁴

3.3.2 Vstupní zkouška znalce

Vyhláška č. 503/2020 Sb. o výkonu znalecké činnosti (dále jen „vyhláška o výkonu znalecké činnosti“) upravuje podmínky zkoušky, kterou musí znalec podstoupit k zapsání do seznamu znalců. Žadatel je povinen prokázat svou totožnost před započítáním vstupní zkoušky. Vstupní zkouška zahrnuje obecnou a zvláštní část. Obecná část zkoušky je zaměřena na prověření znalosti právních předpisů potřebných pro výkon znalecké činnosti a dále prověřuje náležitosti znaleckého posudku. Je prováděna formou písemného testu a je neveřejná. Zvláštní část zkoušky je zaměřena na vypracování znaleckého posudku a prověření znalostí z oboru, odvětví a specializace.⁵⁵

Termín, čas a místo konání obecné části vstupní zkoušky sdělí Ministerstvo spravedlnosti žadateli písemně. Termín této zkoušky nesmí být naplánován dříve než 30 dní po tomto sdělení. V případě, že žadatel žádá o zápis do seznamu znalců pro více oborů, odvětví nebo specializací, absolvuje pouze jeden písemný test, který je zaměřen na znalost právních předpisů, které upravují výkon znalecké činnosti. Úkolem písemného testu je zároveň prověřit schopnost žadatele aplikovat uvedené právní předpisy v řízeních. Dále je zaměřen na prověření znalostí náležitostí znaleckého posudku.

Doba pro vypracování testu je stanovena na 150 minut, přičemž žadatel může použít jako pomůcku pouze právní informační systém a programy zpřístupněné Ministerstvem spravedlnosti. Za úspěšné splnění je považováno správné zodpovězení 75 % otázek. V případě, že žadatel odstoupí od zkoušky nebo je z ní vyloučen, zkoušku nesplní. Ministerstvo spravedlnosti sdělí žadateli vyhodnocení

⁵⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 36.

⁵⁵ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 102.

testu nejpozději do 90 minut od jeho hodnocení. V případě, že žadatel zvládl obecnou část vstupní zkoušky, hodnocení je konečné. V opačném případě je hodnocení testu prozatím neúplné. Ministerstvo spravedlnosti předá žadateli chybně zodpovězené otázky společně s oznámením o dočasném hodnocení písemného testu. K dispozici má žadatel varianty odpovědí s vyznačením správných odpovědí.⁵⁶

V případě neúspěchu v obecné části vstupního testu má žadatel právo se rozhodnout, zda bude pokračovat v písemném testu nebo se pokračování vzdá. Písemný test trvá maximálně 60 minut. V případě, že se žadatel vzdá práva pokračovat, je předběžné hodnocení zkoušky konečné. Žadatel může doplnit svou odpověď na nesprávně zodpovězenou otázku, pokud pokračuje v písemné části vstupního testu. Ministerstvo spravedlnosti vyhodnotí doplněnou odpověď a vyhodnotí písemnou vstupní zkoušku. Žadatel je písemně informován. Důvody rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti jsou ve sdělení stručně uvedeny. Žadatel je informován o výsledcích obecné části vstupní zkoušky, jakmile je prohlášeno dočasné hodnocení písemného testu za konečné. Při odstoupení žadatele před zahájením obecné části nebo během obecné části, nebo pokud je žadatel vyloučen, je informován bezprostředně po odstoupení nebo vyloučení.

Zvláštní část vstupní zkoušky má formu ústního pohovoru před zkušební komisí. Žadatel v této části obhajuje zkušební znalecký posudek zpracovaný v listinné nebo elektronické podobě. Vykonání této části vstupní zkoušky je podmíněno úspěšným splněním obecné části vstupní zkoušky.

Pokud žadatel podá žádost o zapsání do seznamu znalců pro více oborů, odvětví nebo specializací a je-li to nutné pro splnění účelu zvláštní části vstupní zkoušky, absolvuje žadatel několik pohovorů během zvláštní části vstupní zkoušky.

Pokud se zvláštní část zkoušky skládá z několika pohovorů, žadatel připraví zkušební znalecký posudek pro každý pohovor samostatně.

Žadatel podává Ministerstvu spravedlnosti návrh na zkušební znalecký posudek. Před zahájením obecné části vstupní zkoušky musí žadatel předložit Ministerstvu spravedlnosti tento návrh. Pokud žadatel úspěšně absolvuje obecnou část

⁵⁶ Hlava II. Vstupní zkouška znalce. Vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

zkoušky, případně pokud je tato část považována za splněnou, žadatel uvede zadání zkušební zprávy znaleckého posudku v žádosti o zápis do seznamu znalců. Ministerstvo spravedlnosti poté posoudí návrh na zkušební znalecký posudek z pohledu zvláštní části vstupní zkoušky a návrh buď potvrdí, upraví, nebo vymění za jiný. Ministerstvo spravedlnosti poté informuje žadatele písemně o výsledku posouzení a o počtu požadovaných kopií zkušební zprávy znaleckého posudku, pokud má být zpracován v listinné formě. Ministerstvo spravedlnosti také v oznámení stručně uvádí důvody pro své posouzení.⁵⁷

Žadatel musí poskytnout Ministerstvu spravedlnosti stanovené množství kopií zkušební zprávy znaleckého posudku do 30 dnů od obdržení oznámení o výsledku hodnocení zkušební zprávy znaleckého posudku, který předložil.

Ministerstvo spravedlnosti informuje žadatele písemně o datu, čase a místě konání ústního pohovoru. V oznámení také specifikuje seznam dovolených pomůcek pro ústní pohovor, včetně toho, které z nich poskytne Ministerstvo spravedlnosti. Oznámení bude žadateli zasláno až po obdržení zkušební zprávy znaleckého posudku.

Souhlasí-li žadatel s dřívějším konáním, může se ústní pohovor konat dříve než po uplynutí lhůty 30 dní.

3.3.3 Ústní pohovor

Průběh ústního pohovoru řídí předseda zkušební komise a v nepřítomnosti předsedy jím pověřený člen zkušební komise. Aby byl zajištěn řádný průběh ústního pohovoru, mohou být přijata přiměřená opatření, která spočívají zejména v omezení počtu osob z řad veřejnosti. Pokud existuje důvodná obava, že by mohl být narušen řádný průběh ústního pohovoru, je odepřen přístup fyzické osobě, která by takto mohla konat, nebo může být tato osoba vykázána z místa konání ústního pohovoru.⁵⁸

Pokud žadatel v průběhu ústního pohovoru využil pomůcky, které nejsou povoleny, nebyl samostatný nebo ohrozil účel zvláštní zkoušky, může být žadatel

⁵⁷ Hlava II. Zvláštní část vstupní zkoušky. Vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

⁵⁸ § 19 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

ze vstupní zkoušky vyloučen. Délka ústního pohovoru je stanovena na maximálně 120 minut.

Za splněnou část vstupní zkoušky lze dle zkušební komise považovat úspěšné zpracování znaleckého posudku a prokázání požadovaných znalostí a neodstoupení od vstupní zkoušky žadatele nebo jeho vyloučení. Žadatel je hodnocen za jednotlivé ústní pohovory, pokud jich absolvoval více. Zkušební komise se následně poradí a hlasuje. Porada zkušební komise i hlasování není veřejné. Žadatel je vyrozuměn po poradě a hlasování, sdělení výsledku je neveřejné.

Jestliže se žadatel rozhodl opustit vstupní zkoušku těsně před zahájením zvláštní části, nebo byl v průběhu zvláštní části vyřazen, bude ho o výsledcích této zvláštní části vstupní zkoušky informovat zkušební komise nebo Ministerstvo spravedlnosti ihned po jeho odchodu nebo vyřazení.⁵⁹

3.3.4 Výsledek vstupní zkoušky znalce

Žadatel je hodnocen stupněm „úspěš“ nebo „neúspěš“. V případě, že žadatel splní alespoň jednu část vstupní zkoušky, považuje se splnění vstupní zkoušky za úspěšné. Pokud žadatel nesplní některou část vstupní zkoušky, která je považována za nesplněnou nebo pokud se žadatel bez řádné omluvy nedostaví k obecné části vstupní zkoušky, je tato zkouška považována za nesplněnou.⁶⁰

Ministerstvo spravedlnosti umožní dálkový přístup pro zveřejnění výsledků obecné části vstupní zkoušky i zvláštní části vstupní zkoušky. Pokud byla vstupní zkouška složena z více pohovorů, jsou zpřístupněny výsledky zvláštní části vstupní zkoušky k jednotlivým ústním pohovorům.

Rozdílovou zkoušku vykonávají fyzické osoby jako znalci, obchodní korporace jako znalecké kanceláře, nebo ti, co jsou uvedeni jako znalecký ústav, pokud získali v některém členském státě Evropské unie nebo v jiném smluvním státě Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederaci oprávnění obdobné oprávnění dle tohoto zákona. Při rozdílové zkoušce se ověřují

⁵⁹ § 21 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

⁶⁰ § 22 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

znalosti právních předpisů v rozsahu, který je potřebný pro výkon znalecké činnosti a dále náležitosti znaleckého úkonu.⁶¹

3.3.5 Pojištění znalce

Pokud znalec při výkonu znalecké činnosti způsobí újmu, je povinen tuto újmu uhradit. Znalec tedy musí být po celou dobu pro výkon znalecké činnosti pojištěn. Minimální limit pojistného stanoví vyhláška o výkonu znalecké činnosti. Jedná se o limit pojistného ve výši 1 000 000 Kč pro znalce a znaleckou kancelář a 5 000 000 Kč pro znalecký ústav. Tyto minimální limity vyhláška o výkonu stanoví pro všechny obory, odvětví i specializace, je tedy nutné brát ohled na rizikovitost konkrétního rozsahu znalecké činnosti při sjednávání pojistného. Pojistné plnění s minimálním limitem se vztahuje na jednu pojistnou událost. Záleží tedy na smluvních stranách, jaké plnění si v pojistné smlouvě stanoví. Pokud znalec, znalecká kancelář a znalecký ústav působí ve více oborech, platí pro ně minimální limit pojistného plnění ve všech oborech.

Pokud znalec vykonává znaleckou činnost v pozici zaměstnance, společníka nebo člena znalecké kanceláře, není povinen se pojistit. Povinnost se dále nevztahuje na znalecký ústav, který je v pozici organizační složky státu a také na osobu, která znaleckou činnost provádí jednorázově.⁶²

Znalec je povinen předložit doklad o uzavření pojištění pro výkon znalecké činnosti ve stanovených lhůtách:

- do 60 pracovních dnů ode dne zápisu do seznamu znalců,
- do konce kalendářního roku, který předchází roku, na nějž se pojištění vztahuje,
- do 15 dnů ode dne, kdy došlo ke změně, která zakládá povinnost změny pojištění,
- do 1 týdne ode dne, kdy o to Ministerstvo spravedlnosti požádá.⁶³

⁶¹ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 36.

⁶² *Pojištění znalce* [online]. [cit. 08. 11. 2023] Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/povinnosti/pojisteni/>.

⁶³ § 22 odst. 4 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

V případě, že pojistné období se neshoduje s kalendářním rokem, je znalec povinen předložit Ministerstvu spravedlnosti doklad o uzavření pojistného na následující pojistné období, a to kdykoliv podle okolností v průběhu kalendářního roku. Doložení dokladů je jednou z podmínek k výkonu znalecké činnosti a jeho nedoložení může vést ke zrušení znaleckého oprávnění.

Hlavním potvrzením o sjednaném pojištění je primárně pojišťovací smlouva. Mohou to být také pojistky nebo takzvaný pojišťovací certifikát, za předpokladu, že tyto dokumenty patřičně ověřují požadovaný rozsah, dobu trvání a platnost sjednaného pojištění. Z potvrzení o sjednaném pojištění musí jasně vyplývat, že sjednané pojištění se týká škody způsobené v souvislosti s výkonem odborné činnosti. Není tedy dostatečné například potvrzení o pojištění podnikatelské činnosti bez specifikace, že se jedná o pojištění výkonu odborné činnosti. V potvrzení o sjednaném pojištění musí být také uvedené pojišťovací období. Tato informace umožňuje kontrolnímu orgánu zjistit období, pro které je splněna povinnost pojištění. Není tedy možné přijmout potvrzení, ve kterém je uveden například pouze začátek sjednaného pojištění nebo informace, že pojistná smlouva je sjednána na dobu neurčitou, případně na dobu určitou s automatickým prodloužením. Pokud je v pojistné smlouvě stanoveno, že ke sjednání pojištění dochází až po zaplacení prvního pojistného, je nutné současně s pojistnou smlouvou předložit také potvrzení o zaplacení pojistného, nebo potvrzení pojišťovny, že pojistná smlouva byla skutečně sjednána. Kombinování pojištění znalce s jiným druhem pojištění profesní odpovědnosti (např. autorizovaných inženýrů nebo odhadců majetku) do jedné pojistné smlouvy je možné. V takovém případě je však nutné zajistit, aby alespoň minimální zákonný limit pojistného plnění podle vyhlášky o výkonu znalecké činnosti byl v pojistné smlouvě sjednán samostatně (např. jako takzvaný sublimit pojistného plnění) pro výkon odborné činnosti. Potvrzení o sjednaném pojištění musí být vystaveno pojišťovnou, nikoliv třetím subjektem (například pojišťovacím makléřem, profesní komorou atd.).⁶⁴

⁶⁴ *Pojištění znalce* [online]. [cit. 08. 11. 2023] Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/povinnosti/pojisteni/>.

3.3.6 Právní odpovědnost znalce

Znalec v rámci své znalecké činnosti je povinen dodržovat zákonné tak i smluvní podmínky, a pokud dojde z jeho strany k porušení takovéto povinnosti, je za takové jednání potrestán. Znalec má odpovědnost v rovině občanskoprávní, kde má povinnost nahradit vzniklou škodu, která vznikla s jeho znaleckou činností konané za úplatu. V případě, že znalecký posudek zpracoval na základě smlouvy bezúplatně, poté může být vyžadována náhrada škody pouze v případě, pokud jednal v úmyslu způsobit škodu. Pokud zpracovává znalecký posudek ustanovením orgánů veřejné moci, vždy mu náleží odměna, a proto je povinen nahradit škodu vzniklou při výkonu jeho činnosti, ledaže by bylo prokázáno, že nemohl újmě zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí.⁶⁵

Znalec se může také dopustit trestného činu. Jednak může skutkovou podstatu trestného činu naplnit aktivním jednáním, tedy konáním, tak i opomenutím. Zpravidla může jít o trestné činy křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku dle § 346 zákona č. 40/2009 Sb., zákon trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“), kterého se může dopustit tím, že úmyslně podá nepravdivý posudek, hrubě zkreslí anebo podá neúplný znalecký posudek. V souvislost s výkonem znalecké činnosti se může dopustit i dalších trestných činů, jako je trestný čin podvod, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, přijetí úplatku, pohrdání soudem a dalších. Trestného činu se může dopustit znalec jak fyzické osoba, právnická osoba anebo také znalec ad hoc.

V rámci správního postihu znalce upravuje přestupky zákon o znalcích, kde jsou v § 39 vyjmenovány přestupky, kterých se dopustí znalec, znalecká kancelář a znalecký ústav. V § 40 jsou uvedeny přestupky, kterých se dopustí osoba, tedy přibraný znalec ad hoc a v § 41 je uvedena jiná osoba než znalec, znalecká kancelář a znalecký ústav, kdy jde o osobu vydávající se za znalce případně znaleckou kancelář či znalecký ústav. Za přestupky ve zmíněných paragrafech může být uložena pokuta do výše 500 000 Kč.⁶⁶

⁶⁵ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 112.

⁶⁶ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 113.

Dohled nad znaleckou činností vykonává Ministerstvo spravedlnosti, nikoliv krajské soudy, jak tomu bylo podle zákona o znalcích a tlumočnících. Znalci může být pozastavena znalecká činnost, a to v případě, pokud je vzat do vazby nebo nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody. Dále může být pozastavena činnost znalce na základě jeho žádosti. Jde tak o obligatorní pozastavení činnosti znalce, které je uvedeno v § 13 odst. 1 zákona o znalcích. Pokud je proti znalci zahájeno trestní stíhání, nebo nemůže vykonávat znaleckou činnosti ze zdravotního důvodu nebo dlouhodobě nemůže vykonávat jeho činnost, jde o fakultativní pozastavení činnosti znalce. Znaleckou činnost lze pozastavit nejvýše na dobu 3 let a to opakovaně, maximálně na dobu 6 let. Zahájení trestního stíhání znalce nebo pozastavení činnosti z důvodů zdravotních, může předcházet zániku znalecké činnosti. V případě, že je znalci znalecká činnost pozastavena, musí být do 10 dnů od pozastavení proveden záznam do seznamu znalců.⁶⁷

Pokud je znalci znalecká činnost pozastavena, musí znalec dokončit rozpracované znalecké posudky. Zároveň je povinen vyrozumět zadavatele a vrátit mu podklady pro zpracování posudku v případě, kdy posudek ještě nerozpracoval. Proti pozastavení znalecké činnosti nemá opravný prostředek odkladný účinek.

Ministerstvo spravedlnosti pozastaví oprávnění vykonávat znaleckou činnost v následujících důvodech:

- znalec nesplňuje podmínky pro výkon znalecké činnosti
- znalec nedoložil doklad o uzavřeném pojištění pro případ povinnosti nahradit újmu ve stanovené lhůtě
- znalec není schopen ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů dlouhodobě vykonávat znaleckou činnost nebo ji nemůže vykonávat s odbornou péčí a oprávnění vykonávat znaleckou činnost nebylo pozastaveno
- znalec nevypracuje v uplynulých 5 letech více jak 3 znalecké posudky

⁶⁷ § 13 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

- znalec závažným způsobem porušil nebo opakovaně porušuje povinnosti stanovené zákonem

Oprávnění vykonávat znaleckou činnost zaniká smrtí znalce nebo zánikem znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu. Dále oznámením o ukončení znalecké činnosti a právním rozhodnutím týkajícím se zrušení oprávnění.⁶⁸

3.4 Konzultant

V trestním řízení ke znaleckému zkoumání a vypracování znaleckého posudku přibírají OČTŘ znalce. V průběhu zpracování znaleckého posudku může znalec zjistit, že pro objektivní posouzení věci potřebuje posoudit otázky, které přesahují jeho odbornost. Aby mohl otázky pro znalecké zkoumání v rámci vypracování znaleckého posudku zodpovědět, umožňuje mu zákon o znalcích v ustanovení § 23 přibrat se souhlasem zadavatele, konzultanta. *„Vyžaduje-li to povaha věci, je znalec oprávněn přibrat se souhlasem zadavatele konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek. Tato okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí být uvedena ve znaleckém posudku.“*⁶⁹

Informace o přibrání konzultanta musí být ve znaleckém posudku uvedena, dále je nutné uvést jméno konzultanta a jaká část znaleckého posudku byla s konzultantem projednávána.

Dále se uvedou důvody, které vedly znalce k oslovení konzultanta. S přibráním konzultanta musí v souladu s § 23 zákona o znalcích souhlasit zadavatel, tedy v tomto případě OČTŘ.

OČTŘ však nerozhoduje o jeho výběru, tato možnost je ponechána na znalci. Konzultantem může být osoba, která není zapsaná v seznamu znalců. Jde o osobu, která má specifické znalosti v oboru, které přesahují do jiného oboru znalce. Cílem zařazení konzultanta do procesu je zlepšit výkon znalce a tím zajistit podání vysoce kvalitního znaleckého posudku.⁷⁰

⁶⁸ § 14 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 108.

⁷⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 39-40.

Státní zástupce nebo OČTŘ může v přípravném řízení v závažných a skutkově složitých věcech přibrat konzultanta, který má speciální znalosti v oboru. Úkolem konzultanta je objasnění specifické otázky, kterou nemůže odpovědět státní zástupce ani OČTŘ. Odbornou pomoc konzultanta však nelze v trestním řízení brát jako důkazní prostředek, který by objasňoval skutečnost důležitou pro trestní řízení, oproti podanému odbornému vyjádření nebo znaleckému posudku.⁷¹

Konzultantovi přibranému v trestním řízení náleží odměna dle vyhlášky č.508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibraného pro účely trestního řízení.

3.5 Expert

Přestože expert nemá žádnou oporu v trestním řádu nebo v zákoně o znalcích, lze jako experta označit osobu, která v rámci Policie ČR, vykonává kriminalisticko-technickou a znaleckou činnost v Kriminalistickém ústavu nebo na Odborech kriminalistické techniky a expertíz krajských ředitelství Policie ČR. Tuto činnost vykonávají v jednotlivých odvětvích a oborech kriminalistiky, například biologie, daktyloskopie, genetiky, mechanoskopie a jiných, kde působí jako experti. Znalecký posudek vypracovaný těmito experty pro potřeby OČTŘ bývá zkráceně označován a nazýván jako kriminalistická expertíza.⁷²

Expertíza je proces utváření znaleckého důkazu, který zahrnuje získávání informací z kriminalistických stop za použití odborných metod, jejich zpřístupnění a využití v kriminalistické a soudní praxi.

Samostatnou metodou kriminalisticko-praktické činnosti je kriminalistická expertíza. Jedná se o provedení úkonů a operací, které směřují k odhalení, zajištění a objasnění skutečností sloužících k dokazování v trestním řízení. Expertíza se provádí za využití odborných znalostí a specifických metod práce napříč různými oblastmi vědy, techniky, umění a řemesel.⁷³

⁷¹ Tamtéž.

⁷² FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 43.

⁷³ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 12.

3.6 Znalecká kancelář

Znaleckou kancelář může být v souladu se zákonem o znalcích obchodní korporace, která splňuje následující kritéria:

- znalecká činnost je vykonávána alespoň dvěma znalci v daném oboru, odvětví nebo specializaci
- jsou vypracována pravidla pracovních postupů
- má odpovídající materiálně technické zabezpečení, technické vybavení a personální zajištění pro řádný výkon znalecké činnosti
- je bezúhonná
- není v úpadku dle pravomocného rozhodnutí soudu
- má kontaktní adresu na území ČR v případě sídla mimo ČR
- nebyla v posledních třech letech potrestána pokutou ve výši nejméně 100 000 Kč
- nebylo jí v posledních 5 letech zrušeno oprávnění vykonávat znaleckou činnost⁷⁴

Znalec vykonávající znaleckou činnosti může působit výhradně v rámci jediné znalecké kanceláře, ať už jako zaměstnanec, společník nebo člen. Znalci není dovoleno provozovat znaleckou činnost na vlastní pěst vedle svého zaměstnání v dané kanceláři. Cílem zřízení kanceláří pro soudní znalce je poskytnout znalcům a dalším osobám příležitost ke kolektivní podnikatelské činnosti v tomto sektoru. K vypracování znaleckého posudku stanoví znalecká kancelář vždy znalce, neboť znalecká kancelář vykonává svoji činnost pomocí znalců. Před OČTŘ za znaleckou kancelář vystupuje právě znalec. Přibrání znalecké kanceláře k vypracování znaleckého posudku OČTŘ umožňuje ustanovení § 109a trestního řádu. Znalecká kancelář vypracovává znalecký posudek písemně a uvede v něm, který znalec znalecký posudek vypracoval. Pokud je třeba k vypracování znaleckého posudku přibrat dva znalce, může znalecký posudek vypracovat jedna

⁷⁴ § 6 odst. 1 zákona č. 254/2019 Sb. o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

znalecká kancelář, ale tento posudek vypracují dva znalci této znalecké kanceláře.⁷⁵

3.7 Znalecký ústav

Znalecký ústav může mít několik forem. Jedná se o vysokou školu nebo její součást, státní podnik, ústav, veřejnou výzkumnou instituci, organizační složku státu, popřípadě vnitřní organizační jednotku této složky nebo osobu veřejného práva.

Výkon znalecké činnosti znaleckého ústavu je podmíněn výkonem znalecké činnosti alespoň jedním znalcem, který je oprávněn k výkonu znalecké činnosti.

Tento znalec musí mít oprávnění v oboru, odvětví nebo specializaci, o které si znalecký ústav požádal. Znaleckou činnost je taktéž možné vykonávat prostřednictvím osob účastnících se vědeckovýzkumné činnosti v daném oboru, odvětví nebo specializaci.

Podmínky pro provádění znalecké činnosti znaleckým ústavem:

- vědeckovýzkumná činnost v daném oboru, odvětví nebo specifikaci je vykonávána alespoň po dobu 3 let bezprostředně předcházejících dni podání žádosti o zápis do seznamů znalců
- bezúhonnost
- odpovídající materiálně technické zabezpečení, technické vybavení a personální zajištění
- jsou vypracována pravidla pracovních postupů
- jsou vypracovány vnitřní předpisy pro stanovení postupu
- znalec musí být ve služebním poměru a musí prokazovat nezbytnou odbornost
- ve znaleckém posudku musí být uvedeno jméno toho, kdo se na jeho vypracování podílel a je povinen na žádost orgánu veřejné moci znalecký posudek osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit.⁷⁶

⁷⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 45.

⁷⁶ § 28 odst. 4 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

- nesmí být na základě pravomocného rozhodnutí soudu v úpadku
- znalecký ústav je povinen uvést kontaktní adresu na území ČR, pokud má sídlo v zahraničí
- nesmí být v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis potrestán pokutou ve výši nejméně 100 000 Kč za přestupek
- v posledních 5 letech před podáním žádosti o zápis nebylo znaleckému ústavu zrušeno oprávnění vykonávat znaleckou činnost⁷⁷

Znalecký posudek od znaleckého ústavu mohou OČTŘ vyžadovat jen ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadující zvláštní vědecké posouzení. Tuto možnost upravuje trestní řád v § 110. Jde například o dva zapracované posudky v rámci trestního řízení, kdy závěry těchto posudků si odporují, a pro složitost posuzované otázky nelze z odborného hlediska dospět k závěru. V tomto případě je přibrán znalecký ústav, který pro OČTŘ zpracuje revizní znalecký posudek.⁷⁸

Trestní řád dává možnost vypracovat znalecký posudek také státními orgány, vědeckými ústavy a vysokými školami, které přitom nemusí být zapsány v seznamu znaleckých ústavů. Příkladem státního orgánu je Kriminalistický ústav nebo odbor kriminalistické techniky a expertíz při krajských ředitelstvích Policie ČR.⁷⁹

Znalecký posudek znaleckého ústavu může také zpracovat znalecký ústav ad hoc, jedná se o znalecký ústav, který není zapsán v seznamu znaleckých ústavů. Znalecký posudek může zpracovat organizační složka státu, vědecký ústav, vysoká škola nebo instituce specializovaná na znaleckou činnost. S tím však musí znalecký ústav souhlasit a musí mít potřebnou odbornou kvalifikaci pro zpracování nebo k přezkoumání znaleckého posudku podaného znalcem.⁸⁰

⁷⁷ § 7 odst. 1 a) až j) zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 47-49.

⁷⁹ ŠEVČÍK P., ULLRICH L. *Znalecké právo*. I. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 32.

⁸⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 48.

3.8 Etická pravidla znalecké činnosti

Etický kodex znalců není v zákoně výslovně definován, ale již při pohledu do zákona o znalcích je v § 5 odst. 2 slib znalce, ve kterém znalec slibuje, že při výkonu znalecké činnosti bude dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost bude vykonávat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nezávisle a nestranně, že bude plně využívat všech svých znalostí a dbát o jejich rozvoj, zachová mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl. Z výše uvedeného vyplývá několik základních etických pravidel při výkonu znalecké činnosti.

Nestrannost znalce spočívá v tom, že v případě zpracování znaleckého posudku by se měl vyvarovat jakémukoliv střetu zájmů k řešené věci nebo osobám. Zákon o znalcích v tomto případě zmiňuje podjatost uvedenou v § 18 odst. 1: *„znalec nesmí provést znalecký úkon, jestliže lze mít důvodnou pochybnost o jeho nepodjatosti pro jeho poměr k věci, účastníkovi řízení nebo jeho zástupci, zadavateli, orgánu veřejné moci, který znalecký posudek zadal nebo provádí řízení nebo při jiném postupu správního orgánu, kde má být znalecký posudek použit“*.⁸¹

Odbornost znalce znamená, že zpracovaný znalecký posudek musí být v oboru, odvětví nebo specializaci znalce. Znalec by měl vypracování znaleckého posudku odmítnout, pokud by to pro něj mělo být obtížné nebo náročné.⁸²

Mlčenlivost musí znalec zachovat ve věcech, které souvisí se znaleckou činností. Zadavatel může zprostit znalce mlčenlivosti. Mlčenlivost neplatí před orgánem veřejné moci, před kterým probíhá řízení, ve kterém má být znalecký posudek použit. Dále se nelze dovolat povinnosti mlčenlivosti vůči orgánu, který vykonává dohled nad znaleckou činností. Výjimka je pouze u skutečností pro vědecké a vzdělávací účely. Závazek zachovávat mlčenlivost není aplikován v případech soudních procesů vedených vůči znalci, který znalecký posudek zpracoval, či vůči

⁸¹ § 5 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 117.

osobě, která takovou službu zadala, a to ve vztahu k této aktivitě, stejně jako není aplikován na právní neshody mezi těmito stranami.⁸³

Profesionalita znalce je pak spatřována v posouzení právních otázek, kterých by se měl v rámci zpracování znaleckého posudku vyhnout. Znalec není oprávněn tyto otázky řešit. Znalec by měl věnovat pozornost nalézací části posudku, ve které by měl své závěry plně odůvodnit. V jednání s osobami a orgány veřejné moci musí jednat slušně a zdvořile. Neměl by jednat povýšeně. Zejména na místech prováděného šetření řádně své postupy odůvodnit a vysvětlit.⁸⁴

Kolegialita je ve slovníku cizích slov chápána jako vzájemná podpora, ohleduplnost, soudržnost mezi lidmi, kteří mají společné zájmy, jsou součástí stejného kolektivu nebo mají společné zaměstnání. Znalec by měl respektovat své kolegy i jejich práci a tuto práci neznevažovat. Z etického pohledu by si měli znalci navzájem projevit úctu. Příkladem je zpracování revizního posudku, kdy jeden znalec přezkoumává znalecký posudek druhého znalce. V souvislosti s touto činností lze mezi znalci předpokládat součinnost, neboť znalec, který revizní znalecký posudek zpracovává, mnohdy požaduje informace a skutečnosti, ke kterým dospěl znalec, který zpracoval původní znalecký posudek. Stejná pravidla respektování by měla být i v případě znalce, který předkládá znalecký posudek protistranou.⁸⁵

Nejlépe etický kodex soudních znalců uvádí doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D. v časopise Soudní inženýrství, č. 3, ročníku 1999. Autor zmiňuje mravní povinnosti pro policisty a soudce vystupující v trestním řízení a uvádí desatero těchto povinností:

1. *„Jednej bezúhonně a vykonávej své povinnosti korektně a nestranně.*
2. *Vykonávej své povinnosti řádně a s patřičnou mírou volného uvážení.*
3. *Vykonávej znaleckou činnost v souladu s nejnovějšími poznatky daného vědního oboru a soudního inženýrství.*

⁸³ § 20 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 117.

⁸⁵ Tamtéž.

4. *Uplatňuj při práci sebeovládání, toleranci, porozumění a zdvořilost ve vztahu ke všem osobám a vzhledem k okolnostem, ve kterých se můžeš ocitnout.*
5. *Respektuj základní lidská práva.*
6. *Pomáhej všem kolegům při výkonu jejich povinnosti, vystupuj proti těm, kteří svá práva zneužívají.*
7. *Respektuj důvěrnost informací, které se během své činnosti dozvíš, které můžeš zveřejnit jen v případě, že jsi zbaven mlčenlivosti.*
8. *Jednej vždy v mezích zákona a s vědomím, že nikdo nemá právo na tobě vyžadovat překročení zákonných norem.*
9. *Užívej svěřené prostředky k dosažení maximálního obecného prospěchu.*
10. *Neustále se vzdělávej.“*

4 Znalecký posudek

Znalecký posudek je listinný důkaz, který vypracuje znalec na základě jeho odborných znalostí, kompetencí a odborného vyšetřování. Posudek poskytuje vyčerpávající informace o stavu předmětu nebo situaci, kterou hodnotí. Posudek může být použit pro různé účely, včetně odhadu tržní hodnoty majetku, pro stanovení pohledávky ze strany věřitelů, pro stanovení důkazů v soudních řízeních a pro stanovení náhrady škody.

Trestní řízení, které se řídí trestním řádem, rozlišuje dva druhy zkoumání. V prvním případě jde o odborné vyjádření, které si OČTŘ vyžádá, a to k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Pokud takovýto způsob není pro složitost posuzované otázky dostačující, přibere OČTŘ znalce za účelem vypracování znaleckého posudku. Z výše uvedeného vyplývá, že znalecký posudek se vyžádá až tehdy, pokud nepostačuje odborné vyjádření.⁸⁶

4.1 Odborné vyjádření

Odborné vyjádření je považováno za listinný důkaz, kterým OČTŘ získávají od osob nebo organizací odborné skutkové informace. Navzdory tomu, že je odborné vyjádření listinný důkaz, což zmiňuje § 112 odst. 2 trestního řádu, je zařazováno do sekce věnující se hlavně znaleckému posudku, jelikož se mu v mnohém podobá, a navíc trestní řád ho upravuje v ustanovení § 105 odst. 1.⁸⁷

Jakou osobu si OČTŘ zvolí k vypracování odborného vyjádření je vyloženo na něm. Mělo by se jednat o osobu fyzickou, právnickou nebo státní orgán, která je odborně způsobilá k posouzení určité věci. Odborné vyjádření může vypracovat i znalec, znalecké kancelář a znalecký ústav. Dále to může být lékař, který podává odborné vyjádření za účelem objasnění zdravotního stavu (pokud posuzovaná osoba dá souhlas) vyšetřené osoby, které bylo ublíženo na zdraví, banka nebo prodejna, ve které byla například zakoupena odcizená věc a je nutné zjistit její

⁸⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 51-52.

⁸⁷ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 381.

hodnotu. OČTŘ využívají při své činnosti k zapracování odborných vyjádření například oddělení kriminalistické techniky a expertíz Krajských ředitelství Policie ČR nebo Kriminalistický ústav v Praze, a to zejména k vyhodnocení zajištěných stop na místě činu.⁸⁸

Bližší okolnosti neboli podmínky, za nichž je možno vyžádat odborné vyjádření, trestní řád nestanoví. V tomto případě si OČTŘ musejí vystačit s praktickými zkušenostmi osob fyzických, právnických či státních institucí. Oproti znaleckému posudku není pro odborné vyjádření stanovena žádná právní úprava, jak by mělo vyjádření vypadat a co by mělo obsahovat. V případě, že bylo odborné vyjádření vypracováno lékařem, případně znalcem, znaleckou kanceláří nebo znaleckým ústavem, není vhodné stejné subjekty přibrat ke zpracování znaleckého posudku v téže věci, a to z důvodu, že by závěry posudku mohly být podřizovány obsahu odborného vyjádření.⁸⁹

Odborné vyjádření, které vyhotovuje znalec, nesmí být opatřeno otiskem znalecké pečeti a znaleckou doložkou znalce. Odborné vyjádření stačí opatřit podpisem znalce, případně osoby či instituce, která odborné vyjádření zpracovala. Osoba, která odborné vyjádření zpracovala, má nárok na odměnu. V případě, že provádí odborné vyjádření státní orgán, je vypracování odborného vyjádření bezplatné.⁹⁰

4.2 Znalecký posudek v trestním řízení

Znalecký posudek je možné charakterizovat jako samostatný důkazní prostředek, kterým si OČTŘ nebo strany opatřují od osob nebo orgánů k tomu zvláště odborně způsobilých, v tomto případě znalců, odborné skutkové poznatky. Trestní řád v ustanovení § 105 odst. 1 uvádí, že „*znalce je třeba přibrat tehdy, jestliže pro složitost posuzované otázky není postačující vyžádat odborné vyjádření*“.⁹¹

Orgán veřejné moci ustanoví znalce, který má sídlo nebo kontaktní adresu v obvodu krajského soudu. Znalci je předáno zadání znaleckého posudku

⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 52.

⁸⁹ FĚNYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 382.

⁹⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 54.

⁹¹ ŠEVČÍK P., ULLRICH L. *Znalecké právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 26.

a je stanovena lhůta pro odevzdání. V odůvodněných případech může být lhůta na žádost znalce i opakovaně prodloužena. Znalec může být požádán ze strany orgánu veřejné moci o předběžný odhad znalečného. Orgán veřejné moci v obtížných případech ustanoví znalecký ústav nebo znaleckou kancelář.⁹²

Znalec má za úkol vypracovat znalecký posudek, který objasní důležité skutečnosti v rámci konaného trestního řízení, které vyžaduje podání odborných znalostí. V zásadě se přibírá jeden znalec. Pokud jde o objasnění skutečnosti zvláště důležité, je třeba přibrat znalce dva. Přibrání dvou znalců je třeba vždy k prohlídce a pitvě mrtvoly nebo také k vyšetření duševního stavu obviněného. V rámci podjatosti nesmí být k prohlídce a provedení pitvy přibrán jako znalec lékař, který ošetřoval zemřelého před smrtí.⁹³

4.2.1 Rozdíl mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem

Odborné vyjádření je zpravidla mnohem stručnější než znalecký posudek, OČTŘ prioritně zajímá odpověď na jím položenou otázku. U znaleckého posudku jsou posuzovány i postupy, na jejichž základě znalec dospěl k jeho závěru.

Odborné vyjádření nemá zákonem stanovené podmínky, jak má vypadat a jaké náležitosti musí obsahovat oproti znaleckému posudku, jehož náležitosti jasně stanovuje zákon o znalcích a následně vyhláška o výkonu znalecké činnosti.

Pokud je třeba konkrétního zpracovatele odborného vyjádření k obsahu odborného vyjádření vyslechnout, je na rozdíl od znalce v postavení svědka ve smyslu ustanovení § 100 trestního řádu nebo osoby podávající vysvětlení podle § 158 odst. 3 trestního řádu. Znalec je v procesním postavení v rámci trestního řízení vyslýchán jako znalec.

Znalecký posudek může zpracovat pouze znalec, tedy osoba se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru, která tyto své znalosti

⁹² § 25 odst. 1, odst. 2, § 26 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 383-384.

a vědomosti využívá k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Tuto činnost mohou vykonávat pouze osoby zapsané v seznamu znalců, ústavy nebo jiná pracoviště specializovaná na znaleckou činnost a vědecké ústavy, vysoké školy a vědecké instituty, případně osoby, které jsou jmenovány znalcem ad hoc po složení slibu.⁹⁴

4.2.2 Příprava znaleckého posudku

V opatření o přibrání znalce, kterého přibírá OČTŘ podle § 105 odst. 1 trestního řádu, zadá znalci otázky, na které má znalec odpovědět. Znalci nepřísluší zodpovídat otázky, které se týkají hodnocení důkazů a řešení právních otázek. V rámci kladení otázek znalci by měl OČTŘ dodržovat některé zásady. Znalec má pro trestní řízení objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení na základě jeho odborných znalostí a zkušeností. Proto je pro znalce nutné vymezit předmět znaleckého posuzování a otázky. Otázky musí být srozumitelné a směřovat k jádru věci, nesmí vybočovat z technické proveditelnosti, přijatelnosti a kompetence znalce. Znalci nesmí být dávány úkoly, k jejichž provedení je příslušný pouze OČTŘ. V případě složitosti otázky a rozsahu znaleckého zkoumání je nutné se znalcem tyto skutečnosti konzultovat.

Znalci by měla být ponechána dostatečná lhůta k provedení znaleckého zkoumání a vypracování znaleckého posudku. V neposlední řadě je OČTŘ znalci povinen poskytnout potřebný spisový materiál, který je nutný ke zpracování znaleckého posudku. Znalec má také právo při provádění znaleckého zkoumání se souhlasem OČTŘ účastnit se provádění důkazních prostředků, kterými mohou být výslechy svědků a obviněných, může být přítomen na místě činu a klást otázky, které mají význam pro znalecké zkoumání.⁹⁵

⁹⁴ Masarykova univerzita. *Odborné vyjádření versus znalecký posudek*. Fryšták Marek. [online]. [cit. 14. 11. 2023] Dostupné z [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_\(3_939\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_(3_939).pdf).

⁹⁵ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 132.

4.2.3 Vypracování znaleckého posudku

Znalecký posudek je odevzdán v listinné podobě nebo v elektronické podobě, pokud s tím zadavatel souhlasí. Možnost podání znaleckého posudku v elektronické podobě byla vložena do zákona novelizací. Další možností je podat znalecký posudek také ústně do protokolu. Listinná podoba znaleckého posudku musí být opatřena vlastnoručním podpisem znalce, otiskem znalecké pečeti a znaleckou doložkou. Elektronické vypracování znaleckého posudku musí být opatřeno kvalifikovaným elektronickým podpisem. Dále musí být ke znaleckému posudku připojen certifikát pro elektronický podpis, který obsahuje jméno znalce a označení „znalec“ nebo název „znalecká kancelář“ nebo „znalecký ústav“. Zároveň je nutné, aby byl znalecký posudek označen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Certifikát musí být platný minimálně 5 let ode dne vyhotovení znaleckého posudku.⁹⁶

Listinná podoba znaleckého posudku musí být uchovávána nejméně pod dobu 10 let od jeho vypracování. Stejně tak to platí i u elektronické podoby znaleckého posudku.

V případě vypracování znaleckého posudku znaleckou kanceláří musí být podepsán nejméně jedním znalcem. Tento znalec musí být zapsán v seznamu znalců v oboru a odvětví, ve kterém byl posudek zpracován.

Znalecký posudek vypracovaný znaleckým ústavem musí být podepsán znalcem nebo osobou, která je odpovědná za zpracování posudku. Dále musí být ve znaleckém posudku uvedeno, kdo se podílel na jeho zpracování a kdo je povinen posudek na žádost orgánu veřejné moci doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit.

Znalecký posudek vypracovaný znaleckým ústavem musí být vzat na vědomí postupem upraveným vnitřními předpisy znaleckého ústavu. To znamená, že znalecký posudek musí být schválen odpovědnou osobou znaleckého ústavu.

Znalecký posudek, který se podává v listinné podobě, musí být řádně sešit. Sešívací šňůra musí být připevněna k poslední straně posouzení a přetištěna

⁹⁶ § 27 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

znaleckou pečeti. Tímto se zajistí, že znalecký posudek je neporušený a že jeho původ je nepopíratelný.

4.2.4 Obsahové náležitosti znaleckého posudku

Jaké náležitosti musí obsahovat znalecký posudek je taxativně uvedeno § 28 zákona o znalcích. V první řadě musí být znalecký posudek úplný, pravdivý a přezkoumatelný.⁹⁷

Základní obsah znaleckého posudku:

- titulní strana
- zadání
- výčet podkladů
- nález
- posudek
- odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku
- závěr
- přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku
- znalecká doložka
- otisk znalecké pečeti

Titulní strana znaleckého posudku musí obsahovat následující náležitosti:

- název dokumentu
- místo a datum vyhotovení znaleckého posudku
- název a sídlo zadavatele
- jméno, příjmení a titul znalce
- označení oboru a odvětví
- číslo položky, pod kterou je znalecký posudek zapsán v evidenci znaleckých posudků⁹⁸

⁹⁷ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 120-121.

⁹⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 83.

Zadání znaleckého posudku je pečlivě zpracovaný dokument, kterým zadavatel předá znalci základní informace k vypracování znaleckého posudku. Jedná se o zadání otázky, na kterou má být zodpovězeno, dále účel použití znaleckého posudku a další skutečnosti mající vliv na přesnost závěru znaleckého posudku. Pokud zadavatel žádné takové skutečnosti znalci nesdělí, znalec to uvede v zadání znaleckého posudku. Důvodem je, že znalec potřebuje znát všechny relevantní informace, aby mohl posudek vypracovat co nejpřesněji. Pokud zadavatel znalce o nějaké skutečnosti neinformuje, může to vést k tomu, že znalec vydá závěr, který nebude zcela přesný. Znalec proto uvede v zadání znaleckého posudku, že zadavatel nesdělil žádné skutečnosti, které by mohly mít vliv na přesnost závěru posudku. To je důležité, aby se zadavatel mohl rozhodnout, zda je znalecký posudek pro jeho účely dostatečně přesný.⁹⁹

Otázky, které jsou znalci zadány a na které má znalec odpovědět, musí být jasné, stručné a srozumitelné.

Výčet podkladů je souhrn informací použitých pro zpracování znaleckého posudku. Znalec musí ve výčtu podkladů uvést:

- jak vybral zdroje dat použitých pro zpracování posudku
- jaké faktory při výběru zohlednil a jaké zdroje dat vyloučil
- jaké zdroje dat použil pro zpracování posudku
- název zdroje dat, jeho autora nebo vydavatele, datum vydání nebo zveřejnění a další relevantní informace
- jak vybrané zdroje dat charakterizuje
- o jaký typ zdroje dat se jedná, jaké jsou jeho přednosti a nevýhody a jaká je jeho věrohodnost¹⁰⁰

V případě, že znalec neměl možnost ověřit věrohodnost zdroje dat, je povinen toto uvést do výčtu podkladů. Měl by zároveň uvést důvod, proč nemohl ověření provést.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 84.

Nález znaleckého posudku je jeho první částí, ve které znalec shrnuje výsledky svého zkoumání. Nález musí být úplný, srozumitelný a jednoznačný. Musí obsahovat následující informace:

- popis zkoumaného materiálu nebo jevu. Znalec musí uvést, co zkoumal a jaké jsou jeho základní vlastnosti.
- výsledky zkoumání. Znalec musí uvést, jaké závěry dosáhl na základě svého zkoumání.
- závěry znalce. Znalec musí uvést, jaké odpovědi na zadané otázky poskytuje jeho posudek.

Zhodnocení znaleckého posudku v nalézací části je proces, ve kterém hodnotitel posuzuje, zda nález znaleckého posudku splňuje požadavky na úplnost, srozumitelnost a jednoznačnost. Kritéria pro zhodnocení nálezu znaleckého posudku musí obsahovat všechny informace, které jsou relevantní pro zodpovězení zadaných otázek. Nález musí být napsán jasným a srozumitelným jazykem, musí být jednoznačný a nesmí vzbuzovat pochybnosti o tom, co znalec zjistil a jaké závěry z toho vyvodil.

Posudek uvedený ve znaleckém posudku znalce je jeho druhou částí, ve které znalec odpovídá na zadané otázky. Posudek musí být objektivní, srozumitelný a musí být podložen relevantními informacemi. Musí obsahovat odpovědi na zadané otázky. Odpovědi musí být jasné a stručné. Znalec musí zhodnotit výsledky svého zkoumání, musí uvést, jaké závěry z nich vyvodil a do jaké míry jsou jeho závěry spolehlivé.

Omezení závěrů: Znalec musí uvést, do jaké míry jsou jeho závěry spolehlivé. Pokud posudek znalce splňuje tato kritéria, lze jej považovat za objektivní, srozumitelný a věrohodný.

Posudek může obsahovat informace, jako jsou výpočetní údaje, které znalec použil pro zodpovězení otázek. Může uvést v posudku grafy a diagramy, které pomáhají při srozumitelném zobrazení výsledků jeho zkoumání. Dále může přiložit fotografie, které dokumentují výsledky jeho zkoumání.¹⁰¹

¹⁰¹ § 42, § 43 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

Znalec musí v posudku uvést, jaké zdroje informací použil pro zodpovězení zadaných otázek. Měl by také uvést, zda zdroje informací byly spolehlivé a zda byly použity objektivně.

Odůvodnění znaleckého posudku je jeho nezbytnou součástí. Odůvodnění umožňuje přezkoumatelnost znaleckého posudku, což znamená, že je možné posoudit, zda je posudek logický, objektivní a podložený relevantními informacemi. Odůvodnění musí být dostatečně podrobné, aby umožnilo přezkoumatelnost posudku. Znalec musí uvést, jak dosáhl svých závěrů a musí vysvětlit, proč vybral určité metody a postupy.

Kritéria pro hodnocení odůvodnění znaleckého posudku jsou následující:

- **Podrobnost:** Odůvodnění musí být dostatečně podrobné, aby umožnilo přezkoumatelnost posudku.
- **Logika:** Odůvodnění musí být logické a musí být jasné, jak znalec dosáhl svých závěrů.
- **Objektivita:** Odůvodnění musí být objektivní a nesmí být ovlivněno zájmy znalce nebo zadavatele.
- **Podloženost:** Odůvodnění musí být podloženo relevantními informacemi.

Pokud odůvodnění znaleckého posudku splňuje tato kritéria, lze jej považovat za dostatečné pro přezkoumatelnost posudku.

Některé konkrétní informace, které mohou být součástí odůvodnění znaleckého posudku, jsou následující:

- **Popis použitých metod a postupů:** Znalec uvede, jaké metody a postupy použil pro zpracování posudku.
- **Výklad použitých metod a postupů:** Znalec vysvětlí, jak vybral určité metody a postupy a jak je aplikoval.
- **Zhodnocení výsledků:** Znalec zhodnotí výsledky svého zkoumání a musí vysvětlit, jak z nich vyvodil své závěry.

Znalec by měl ve svém odůvodnění také uvést, jaké jsou možné limity jeho závěrů. To znamená, že by měl uvést, do jaké míry jsou jeho závěry spolehlivé a jaké faktory mohou ovlivnit jejich přesnost.

Závěr znaleckého posudku je jeho poslední částí, ve které znalec shrnuje své závěry týkající se zadaných otázek. Závěr musí být jednoznačný a musí být podložen informacemi, které znalec uvedl v nálezů a v posudku.

Závěr znaleckého posudku musí obsahovat jednoznačné odpovědi na zadané otázky, musí zhodnotit výsledky zkoumání a musí uvést, jaké závěry z nich znalec vyvodil. Znalec musí také uvést, do jaké míry jsou jeho závěry spolehlivé.

Závěr znaleckého posudku může obsahovat konkrétní hodnoty, například odhad hodnoty poškození nebo ztráty. Může obsahovat nejistoty, což znamená, že znalec nemůže s jistotou konstatovat, že jeho závěr je zcela přesný. Dále znalec může doporučit různá řešení, jak třeba odstranit nebo snížit škodu.

Pokud závěr znaleckého posudku splňuje tato kritéria, lze jej považovat za jednoznačný, podložený a srozumitelný. Znalec by měl ve svém závěru také uvést, jaké jsou možné limity jeho závěrů. To znamená, že by měl uvést, do jaké míry jsou jeho závěry spolehlivé a jaké faktory mohou ovlivnit jejich přesnost.

Přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku musí být vždy označeny a musí být jasné, k jakému posudku náležejí.

Pokud nelze přílohy sešít nebo zpracovat v témže souboru jako posudek, musí být zpracovány samostatně. Písemné přílohy v listinné nebo elektronické podobě musí být podepsány znalcem, elektronické přílohy, které nejsou písemnostmi, musí být zachyceny na trvalém nosiči dat způsobem, který znemožňuje jejich pozměnění nebo smazání.¹⁰²

Znaleckou položkou musí být označen každý znalecký posudek. Jde o obligatorní náležitost posudku. Znalecká položka obsahuje označení v seznamu, v němž je zapsán, označení oboru a odvětví, popřípadě specializace, ve kterých je oprávněn podávat znalecké posudky a číslo položky, pod kterou je znalecký posudek zapsán v evidenci znaleckých posudků. Pod znaleckou

¹⁰² § 50 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

doložkou znalec uvede své celé jméno, včetně titulů a připojí znaleckou pečeť a vlastnoruční podpis.¹⁰³

Znalecká pečeť je oficiální razítko, které znalci, znalecké kanceláři nebo znaleckému ústavu uděluje Ministerstvo spravedlnosti. Má kulatý tvar o průměru 36 mm a obsahuje následující údaje:

- malý státní znak
- jméno znalce nebo název znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu
- označení „znalec“, „znalecká kancelář“ nebo „znalecký ústav“
- rozsah znaleckého oprávnění, včetně oboru

Pečeť obsahuje pořadové číslo, pokud má znalec nebo znalecká kancelář pro stejný obor více znaleckých oprávnění. Znalecká pečeť má jednobarevný otisk v modré nebo fialové barvě.¹⁰⁴

4.2.5 Hodnocení znaleckého posudku

Znalecký posudek je v trestním řízení důkazním prostředkem, který má stejnou váhu jako ostatní důkazy. Platí pro něj tedy všechny zásady dokazování, včetně zásady volného hodnocení důkazů zakotvené v ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu. Má však některá specifika, která je nutné při jeho hodnocení zohlednit. Jedním z hlavních problémů je, že OČTŘ, který musí znalecký posudek hodnotit, často nemá patřičnou odbornost, aby mohl posoudit odborné závěry znalce. To znamená, že OČTŘ musí důkladně zvážit, zda jsou závěry znalce opodstatněné a zda jsou v souladu s vědeckými poznatky. Musí také zohlednit, zda znalec postupoval při zpracování posudku odborně a nestranně.¹⁰⁵

Znalecký posudek je tedy důkazním prostředkem, který může být v trestním řízení velmi cenným. Je však důležité, aby byl hodnocen objektivně a odborně. Je důležité, aby znalec měl v příslušném oboru dostatečné zkušenosti a odbornou způsobilost, zda použil při zpracování posudku vhodné metody a postupy. Je třeba

¹⁰³ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 85.

¹⁰⁴ § 37 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

¹⁰⁵ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe.* Praha: VŠFS, 2021, s. 122.

posoudit, zda závěry znalce jsou opodstatněné a zda jsou v souladu s vědeckými poznatky. Důležité je, zda znalec postupoval při zpracování posudku nestranně.

OČTŘ může při hodnocení znaleckého posudku využít i odborné pomoci jiného znalce.

Hodnocení by mělo zahrnovat všechny aspekty znalecké činnosti, včetně zkušeností a odborné způsobilosti znalce, použitých metod a postupů, závěrů znalce, jeho nestrannosti a regulérnosti shromažďování objektů expertízy.

Kritéria pro zhodnocení znaleckého posudku jsou:

Právní korektnost důkazu

Hodnocení právní korektnosti či zákonnosti znaleckého posudku v trestním řízení spočívá v posouzení toho, zda byl znalecký posudek vypracován v souladu s právními předpisy.

Při hodnocení právní korektnosti či zákonnosti znaleckého posudku je nutné zohlednit následující otázky:¹⁰⁶

- Je odborná otázka, na kterou byl znalecký posudek vypracován, natolik složitá, aby musel být vypracován znalecký posudek? Pokud lze otázku zodpovědět i bez odborných znalostí, není třeba vypracovávat znalecký posudek, ale stačí odborné vyjádření.
- Je znalec, který posudek vypracoval, k tomu podle zákona oprávněn? Znalec musí být zapsán v seznamu znalců vedeném Ministerstvem spravedlnosti.
- Není znalec vyloučen z důvodu podjatosti? Znalec nesmí být vyloučen z důvodu, že je příbuzný, přítel nebo nepřítel některé ze stran trestního řízení, nebo že má jiný osobní nebo majetkový zájem na výsledku řízení.
- Nepřekročil znalec hranice své odborné kompetence? Znalec nesmí řešit právní otázky, používat odborné poznatky a metody nespádající do jeho specializace, nebo řešit jiné otázky, než na které byl tázán.

¹⁰⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 90-91.

- Byl znalec poučen o následcích podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku? Znalec musí být poučen o tom, že za podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku může být potrestán až odnětím svobody na tři roky.
- Splňuje znalecký posudek náležitosti stanovené zákonem? Znalec je povinen dodržet náležitosti stanovené zákonem, zejména musí posudek podepsat a uvést své jméno, příjmení, titul, místo a datum vyhotovení a rozsah své znalecké kvalifikace.
- Byly zachovány procesní podmínky výslechu znalce? Znalec musí být vyslechnut v souladu s procesními předpisy, zejména musí být upozorněn na své povinnosti a práva a musí mít možnost se vyjádřit k veškerým skutečnostem, které jsou pro něj relevantní.

Některé právní vady znaleckého posudku lze dodatečně zhojit. Pokud znalec nebyl poučen o následcích podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku, může být tento nedostatek zhojen tím, že bude znalec poučen dodatečně. V opačném případě je znalecký posudek v trestním řízení nepoužitelný.

Důkazní význam (relevance) znaleckého posudku

Při hodnocení znaleckého posudku je třeba zohlednit, zda znalecký posudek přispívá k objasnění skutkového stavu věci. To znamená, zda znalec ve svém posudku zodpověděl otázky, které mu byly položeny, a zda jeho závěry jsou relevantní pro danou věc. OČTŘ by měl již v okamžiku, kdy hodlá přibrat znalce, zvážit, zda je znalecký posudek v dané věci vůbec potřebný. To znamená, zda předmět dokazování skutečně vyžaduje odborné posouzení. Pokud se však OČTŘ rozhodne, že znalecký posudek je potřebný, měl by pečlivě formulovat otázky pro znalce. Tím se vyhne tomu, že znalecký posudek bude zbytečný. Samozřejmě je možné, že i přes pečlivou přípravu se ukáže, že znalecký posudek byl zbytečný. To může být způsobeno například tím, že znalec nebyl schopen poskytnout relevantní odpovědi na otázky, které mu byly položeny. V takovém

případě je třeba znalecký posudek zhodnotit a rozhodnout, zda má v dané věci nějakou váhu.¹⁰⁷

Věrohodnost znaleckého posudku

Při hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku je třeba zohlednit, zda je znalec schopen poskytnout pravdivé odpovědi na kladené otázky. To znamená, že znalec musí mít v příslušném oboru dostatečné zkušenosti a odbornou způsobilost. Musí mít také k dispozici úplné a bezvadné podklady pro zpracování posudku. Zároveň musí posudek zpracovat exaktně, tedy v souladu s vědeckými poznatky a metodami. Nově je znalec povinen uvést i negativní poznatky, které snižují přesnost a jednoznačnost závěru. To znamená, že znalec musí být objektivní a poskytnout OČTŘ všechny relevantní informace, které jsou mu známy.

Způsobilost znalce poskytovat věrohodné znalecké posudky

Znalci musí splňovat určité požadavky, aby byli schopni zpracovávat věrohodné znalecké posudky. Tyto požadavky se týkají jejich odborné kvalifikace, občanských vlastností a nepodjatosti. Odborná kvalifikace znalce je posuzována podle jeho vzdělání, praxe a dalších odborných dovedností. Znalec musí mít v příslušném oboru dostatečné zkušenosti a znalosti. Občanské vlastnosti znalce zahrnují například čestnost, spolehlivost a objektivitu. Znalec nesmí být vyloučen z výkonu znalecké činnosti z důvodu podjatosti. Při hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku je třeba zohlednit i jeho objektivní vlastnosti, jako jsou odůvodněnost, přesvědčivost, úplnost a bezrozpornost. Pokud je ve věci vypracováno více znaleckých posudků lišících se ve svých závěrech, je nutné zohlednit i další faktory. Jedná se především o délku znalecké praxe, publikační činnost znalců a reakce na tuto činnost nebo aktivita znalce v oblasti vědy. Je však důležité si uvědomit, že i odborník s dlouholetou praxí může podat znalecký posudek, který je nevěrohodný. Proto je vždy nutné při hodnocení znaleckého posudku zohlednit všechny relevantní okolnosti.¹⁰⁸

¹⁰⁷ *Hodnocení znaleckého posudku*. Prof. JUDr. Jan MUSIL, CSc., Ústavní soud České republiky [online]. [cit. 30. 11. 2023] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

¹⁰⁸ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 124.

Úplnost podkladových materiálů

Věrohodnost znaleckého posudku závisí nejen na osobě znalce a jeho odborných schopnostech, ale také na objektech zkoumání, na kterých znalec své závěry zakládá.

Objekty zkoumání v trestním řízení jsou velmi různorodé a mohou zahrnovat stopy a jiné věcné důkazy, srovnávací materiály, listiny, protokoly, dokumentační materiál a další podkladové materiály.¹⁰⁹

Při hodnocení věrohodnosti objektů zkoumání je třeba zohlednit následující aspekty:

- **Zákonnost jejich zajištění a obstarání:** Objekty zkoumání musí být získány v souladu s právními předpisy, zejména s trestním řádem. Pokud by byly získány nezákonně, mohlo by to vést k odmítnutí znaleckého posudku.
- **Autenticita:** Objekty zkoumání musí být skutečně tím, za co se vydávají. Je třeba ověřit, zda pocházejí z trestní věci, zda nebyly pozměněny nebo zničeny, zda byly správně zajištěny a uchovány.
- **Kvalita:** Objekty zkoumání musí být dostatečně kvalitní, aby bylo možné na jejich základě učinit spolehlivé závěry.

V případě, že jsou objekty zkoumání subjektivního charakteru, například svědecké výpovědi, nebo pokud jsou rozporné nebo se vzájemně vylučují, může to mít negativní dopad na věrohodnost znaleckého posudku. V takovém případě by měl znalec vypracovat alternativní závěr pro všechny možné varianty řešení. Definitivní závěr o spolehlivosti podkladových materiálů a výběr jedné z variant řešení musí učinit OČTŘ, nikoliv znalec.¹¹⁰

¹⁰⁹ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 92 s.

¹¹⁰ *Hodnocení znaleckého posudku*. Prof. JUDr. Jan MUSIL, CSc., Ústavní soud České republiky [online]. [cit. 30. 11. 2023] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

Odborná odůvodněnost znaleckého posudku

Hodnocení odborné správnosti znaleckého zkoumání a odborné odůvodněnosti závěrů znaleckého posudku je pro OČTŘ náročnou úlohou. OČTŘ není sám odborníkem v oboru, v němž byl znalecký posudek vyhotoven. Proto nemůže sám nahradit odborné závěry znalce svými laickými názory. Přesto je však nutné, aby OČTŘ znalecký posudek hodnotil i z hlediska jeho odborné správnosti. Tato otázka je předmětem řady judikátů a také nálezů Ústavního soudu.

V nálezu sp. zn. III. ÚS 299/06 Ústavní soud uvedl, že OČTŘ musí být schopen posoudit, zda znalecký posudek je v souladu s obecně uznávanými poznatky vědy a techniky. *„Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní sily a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“*

OČTŘ může tuto úlohu splnit například tak, že si nechá posudek přezkoumat jiným znalcem, nebo že se poradí s odborníkem v příslušném oboru.¹¹¹

Hodnocení odborné správnosti znaleckého zkoumání je komplexní úkol, který zahrnuje posouzení následujících aspektů:

- Teoretická východiska: Zjištění, zda znalec při svém zkoumání použil správná teoretická východiska, která jsou v souladu s obecně uznávanými poznatky vědy a techniky.

¹¹¹ CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021, s. 124–125.

- Zkoumané objekty: Zjištění, zda znalec správně zvolil zkoumané objekty a zda je dostatečně prozkoumal.
- Empirický základ posudku: Zjištění, zda znalec správně zhodnotil zjištěné znaky a zda jsou dostatečné pro podložení závěrů posudku.
- Použité odborné metody a postupy: Zjištění, zda znalec použil správné odborné metody a postupy a zda je aplikoval správně.
- Subsumpce: Zjištění, zda znalec správně subsumoval konkrétní empirický základ pod obecný teoretický základ, tedy zda závěry posudku jsou v souladu s obecně uznávanými poznatky vědy a techniky.

Při hodnocení odborné správnosti znaleckého zkoumání je nutné, aby OČTŘ spolupracoval s odborníkem v daném oboru. OČTŘ sám není odborníkem v oboru, v němž byl znalecký posudek vyhotoven, a proto nemůže sám posoudit jeho odbornou správnost.

Hodnocení znaleckého posudku je pro OČTŘ náročným úkolem. Je nezbytné, aby znalecký posudek byl transparentní a aby OČTŘ měl alespoň elementární znalosti z oboru, v němž byl znalecký posudek vyhotoven. V případě složité expertízy je možné získat odborné poznatky studiem odborné literatury nebo konzultacemi s odborníky. Pokud OČTŘ vyčerpá všechny možnosti prokázat zjišťovanou skutečnost a pochybnosti nadále přetrvávají, nezbyvá než pokládat tuto skutečnost za neprokázanou.¹¹²

4.2.6 Přezkoumatelnost znaleckého posudku

Přezkoumatelnost znaleckého posudku je základním požadavkem na jeho kvalitu. Od ní se odvíjí další vlastnosti, jako je komplexnost, či vzájemná slučitelnost metod. Přezkoumatelný posudek je nutný pro další zkoumání, neboť jeho přezkoumáním lze posoudit, zdali splňuje další nároky na posudek kladené.

Přezkoumatelnost znaleckého posudku znamená, že je možné posoudit jeho správnost, jasnost a úplnost. Znalec musí v posudku jasně a srozumitelně

¹¹² *Hodnocení znaleckého posudku*. Prof. JUDr. Jan MUSIL, CSc., Ústavní soud České republiky [online]. [cit. 30. 11. 2023] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

vysvětlit, jak dospěl ke svým závěrům. Musí také uvést, jaké metody a postupy použil a jaké důkazy zohlednil.

Přezkoumatelnost znaleckého posudku lze posoudit podle následujících hledisek:

- Formální náležitosti: Znalecký posudek musí obsahovat všechny zákonem stanovené náležitosti, jako je například název, znalecká doložka, znalecká pečeť, datum vyhotovení nebo podpis znalce.
- Obsah posudku: Znalecký posudek musí být jasný a srozumitelný, musí obsahovat odpovědi na všechny položené otázky a musí být podložen relevantními důkazy.
- Metodika: Znalec musí v posudku jasně a srozumitelně popsat metody a postupy, které použil. Tyto metody a postupy musí být vhodné pro danou problematiku a musí být použity správně.

Pokud je znalecký posudek nepřezkoumatelný, může být vyloučen z dokazování. OČTŘ je povinen posoudit, zda je znalecký posudek přezkoumatelný. Pokud má pochybnosti o jeho přezkoumatelnosti, může přibrat znalce k jeho přezkoumání.

Přezkoumatelnost znaleckého posudku je důležitým předpokladem pro to, aby mohl být znalecký posudek použit jako důkaz v trestním řízení. OČTŘ jsou povinny zajistit, aby byly znalecké posudky přezkoumatelné.¹¹³

Vstupní podklady

Přezkoumatelnost vstupních podkladů je jednou z podmínek přezkoumatelnosti znaleckého posudku. Při kontrole vstupních podkladů je nutné posoudit, zda jsou úplné, pravdivé a zda byly použity relevantní podklady. Úplnost vstupních podkladů znamená, že znalec měl k dispozici všechny podklady, které byly dostupné a zároveň nutné pro zpracování posudku. Znalec by měl v posudku uvést, o které podklady žádal a které obdržel. Pokud znalec neobdržel všechny podklady, které požadoval, měl by to v posudku vysvětlit.¹¹⁴

Pravdivost vstupních podkladů je rovněž důležitou podmínkou přezkoumatelnosti posudku. Znalec by měl v posudku uvést, zda má důvod pochybovat o pravdivosti

¹¹³ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, s. 168-169.

¹¹⁴ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, s. 169.

vstupních podkladů. Pokud má znalec pochybnosti o pravdivosti vstupních podkladů, měl by je v posudku uvést a vysvětlit, proč o nich pochybuje.

Relevantnost vstupních podkladů znamená, že znalec použil pouze takové podklady, které jsou pro zpracování posudku relevantní. Znalec by měl v posudku uvést, které podklady použil a proč.

Nárok na úplnost vstupních podkladů je na znalci. Znalec je povinen požádat o všechny podklady, které jsou pro zpracování posudku nezbytné.

Uvedení a výběr použitelných metod

Znalecký posudek je založen na použití odborných metod a postupů. Znalec musí v posudku jasně a srozumitelně popsat, jaké metody a postupy použil. Před zahájením zpracování znaleckého posudku by měl znalec zvážit, jaké metody a postupy jsou pro daný problém teoreticky možné. Znalec by měl v posudku uvést, které metody a postupy přicházejí v úvahu, a to včetně jejich výhod a nevýhod. Znalecký posudek by měl být zpracován pomocí metody, která je pro daný problém nejvhodnější. Znalec by měl v posudku uvést, proč vybral právě tuto metodu. Výjimkou může být v některých případech stanovena metoda právním předpisem. V takovém případě je znalec povinen tuto metodu použít.

Z výše uvedeného plyne, že znalecký posudek by měl být zpracován pomocí metody, která je pro daný problém nejvhodnější. Znalec by měl v posudku jasně a srozumitelně popsat, proč vybral právě tuto metodu.¹¹⁵

Znalcův postup – důsledkový vztah

Znalecký posudek je založen na použití odborných metod a postupů. Znalec musí v posudku jasně a srozumitelně popsat, jak dospěl ke svým závěrům.

Důsledkový vztah je logický vztah mezi premisami a závěrem. Premisy jsou tvrzení, ze kterých vycházíme, a závěr je tvrzení, ke kterému docházíme.

Platnost důsledkového vztahu znamená, že pokud jsou pravdivé všechny premisy, pak musí být pravdivý i závěr. Platnost důsledkového vztahu je nezávislá na tom, zda jsou premisy skutečně pravdivé, nebo zda jde o domněnky.

¹¹⁵ Tamtéž.

Logika dokazuje platnost důsledkového vztahu analýzou jeho struktury. Na základě této analýzy se pak používá různých metod, zejména dedukce, aby se rozhodlo o tom, zda je důsledkový vztah platný.

Vyvozování důsledků se děje důsledkovým vztahem. Znalec je oprávněn tvrdit důsledek, pokud jsou dány jeho premisy.

Existují tři případy, kdy lze provést operaci přechodu od premis k důsledku:

- Všechny premisy jsou logicky pravdivé. V takovém případě je i důsledek logicky pravdivý.
- Znalec je přesvědčen o pravdivosti všech premis zkušeností. V takovém případě je důsledek empiricky dokázán.
- Premisy (nebo některé z nich) chápeme jako předpoklady, které rozvíjíme v důsledku. V takovém případě je důsledek hypotéza, kterou ověřujeme ověřením důsledků.

Znalec je plně odpovědný za správné použití důsledkového vztahu. Pokud znalec použije nesprávný důsledkový vztah, může to vést k tomu, že jeho posudek bude nepřesný nebo dokonce nepravdivý.¹¹⁶

Přílohy znaleckého posudku

Přílohy znaleckého posudku jsou důležitou součástí posudku. Umožňují příjemci posudku přezkoumat, jak znalec dospěl ke svým závěrům.

Přílohy znaleckého posudku by měly obsahovat všechny podklady, ze kterých znalec vycházel. Jako tyto podklady lze uvést:

- Dokumenty, které znalec obdržel od OČTŘ nebo jiných subjektů.
- Výsledky odborných zkoumání, která znalec provedl.
- Výpočty a vzorce, které znalec použil.

Znalecký posudek nemusí obsahovat přílohy, pokud jsou podklady, ze kterých znalec vycházel, veřejně dostupné. Výjimkou jsou informace, které jsou obchodním tajemstvím, nebo není možné je publikovat z jiných důvodů.

¹¹⁶ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, s. 170.

Přílohy znaleckého posudku jsou důležitou součástí posudku, která umožňuje příjemci posudku přezkoumat, jak znalec dospěl ke svým závěrům.¹¹⁷

Komplexnost znaleckého posudku

Znalecký posudek je komplexní, pokud znalec přihlédl ke všem relevantním skutečnostem, které mají vliv na jeho závěr. Relevantní skutečnosti jsou takové, které mohou mít vliv na správnost nebo úplnost znalceva závěru. Znalecký posudek by měl být zpracován tak, aby zahrnoval všechny relevantní skutečnosti, a to bez ohledu na to, zda jsou tyto skutečnosti vhodné nebo příjemci posudku známé. Dále by měl být komplexní i z hlediska časové souvislosti. Znalec musí v posudku vzít v úvahu všechny skutečnosti, které byly v době, kdy se událost, k níž se znalecký posudek vztahuje, stala, známy nebo dostupné. Neměl by obsahovat informace, které v době, kdy se událost stala, nebyly známy.

Úplnost znaleckého posudku

Znalecký posudek je považován za úplný, pokud obsahuje všechny informace, které jsou nezbytné pro jeho posouzení. To znamená, že znalec musí uvést všechny podklady, které použil při svém zkoumání, a tyto podklady musí být dostupné. Dále musí uvést všechny předpoklady, na kterých je jeho posudek postaven a přesný postup, kterým dospěl k závěru.

Podklady jsou informace, které znalec použil k získání svých poznatků. Mohou to být například písemné dokumenty, fotografie, výpovědi svědků nebo vlastní pozorování. Znalecký posudek musí obsahovat úplný výčet všech použitých podkladů, včetně jejich označení a zdroje. Pokud jsou podklady dostupné, měly by být součástí posudku jako přílohy.

Předpoklady jsou skutečnosti, které znalec považuje za pravdivé a které jsou nezbytné pro jeho úvahy. Mohou to být například údaje o fyzikálních zákonech, technických normách nebo o zákonech. Znalecký posudek musí obsahovat úplný výčet všech použitých předpokladů.

Postup je způsob, jakým znalec dosáhl svých závěrů. Musí být jasný a přehledný, aby jej mohly posoudit i osoby bez odborných znalostí. Znalecký posudek musí

¹¹⁷ Tamtéž.

obsahovat popis všech kroků, které znalec při svém zkoumání provedl. Výsledek znaleckého zkoumání musí být jasný a jednoznačný. Znalecký posudek musí obsahovat úplné odůvodnění závěru.¹¹⁸

4.3 Revizní znalecký posudek

Revizní znalecký posudek je významným nástrojem pro objasnění skutkového stavu věci v trestním řízení. Jeho účelem je přezkoumat správnost závěrů původního znaleckého posudku. Pokud původní posudek obsahuje chyby nebo nedostatky a nejsou tyto nedostatky odstraněny výslechem znalce (§ 109 trestního řádu), může revizní posudek pomoci OČTŘ přinést přesnější a spolehlivější závěry.

Revizní znalecký posudek může být vypracován znalcem, znaleckou kanceláří nebo znaleckým ústavem. V případě, že je posudek vypracován znaleckým ústavem, musí být zajištěna jeho nestrannost a nezávislost.

Revizní znalecký posudek musí být zpracován v souladu s právními předpisy a odbornými standardy. Znalec, který posudek vypracovává, musí být kvalifikovaným odborníkem v příslušném oboru.

V praxi se bohužel setkáváme s tím, že OČTŘ automaticky zasílají žádosti o vydání revizního znaleckého posudku znaleckým ústavům. To může vést k nevhodnému využívání finančních prostředků a prodlužování trestního řízení.¹¹⁹

Revizní znalecký posudek je důležitým důkazem v trestním řízení, který může pomoci OČTŘ přinést spravedlivé rozhodnutí. Je však třeba dbát na to, aby byl posudek vypracován kvalifikovaným odborníkem v souladu s právními předpisy a odbornými standardy.

4.4 Znalecký posudek předložený procesní stranou

Podle § 110a trestního řádu má procesní strana, tedy obviněný, poškozený nebo jejich zmocněnci, možnost předložit svůj vlastní znalecký posudek. Tento posudek

¹¹⁸ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, s. 171.

¹¹⁹ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 59.

je rovnocenný znaleckému posudku vyžádanému OČTŘ, pokud splňuje zákonem stanovené náležitosti.

Znalecký posudek předložený procesní stranou musí obsahovat:

- všechny formální a obsahové náležitosti znaleckého posudku, tedy zejména: označení posudku, jméno, příjmení, titul a bydliště znalce, označení osoby, která posudek požádala, označení věci, o které se posudek vypracovává, otázky, na které má posudek odpovídat, popis provedených zkoumání, závěry posudku, datum vyhotovení posudku a podpis znalce
- vyjádření znalce, že si je vědom následků nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 trestního zákoníku

Postup při provádění znaleckého posudku předloženého procesní stranou:

- OČTŘ umožní znalci, který byl požádán o vypracování znaleckého posudku procesní stranou, nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožní seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování posudku.
- Znalecký posudek předložený procesní stranou je prováděn stejně jako znalecký posudek vyžádaný OČTŘ. Znalec je vyslechnut a může být dotázán na všechny skutečnosti, které jsou s posudkem spojeny.

Přípustnost provedení znaleckého posudku předloženého procesní stranou:

- Soud není povinen provést všechny navržené důkazy, ale musí o vznesených návrzích rozhodnout. Pokud jim nevyhoví, musí ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl.
- Soud může znalecký posudek předložený procesní stranou odmítnout jako nadbytečný, pokud již k posouzení otázek, pro jejichž objasnění je třeba odborných znalostí, OČTŘ znalecký posudek byl opatřen.

Znalecký posudek předložený procesní stranou je důležitým důkazem v trestním řízení. Pokud splňuje zákonem stanovené náležitosti, je rovnocenný znaleckému posudku vyžádanému OČTŘ.¹²⁰

¹²⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 60-61.

5 Vady znaleckého posudku

Znalecký posudek může být vadný, pokud neobsahuje všechny formální a obsahové náležitosti, tedy pokud není správný, jasný a úplný.

Formální vady znaleckého posudku jsou ty, které se týkají jeho náležitostí, jako je například název, znalecká doložka, znalecká pečeť, datum vyhotovení nebo podpis znalce. Odstranění těchto vad lze provést dodatečně, např. doplněním nebo opravou.

Obsahové vady jsou vady v obsahu znaleckého posudku. Jedná se především o správnost závěrů, dále jasnost odůvodnění nebo neúplnost odpovědí. Obsahové vady lze odstranit nebo zůstanou neodstranitelné.

Odstranitelné obsahové vady lze opravit, například tak, že znalec posudek přepracuje nebo doplní.

Neodstranitelné obsahové vady nelze opravit a jsou důvodem k vyloučení znaleckého posudku z dokazování. Jedná se například o následující vady:

- Znalec není způsobilý k vypracování znaleckého posudku, například proto, že není jmenován do seznamu znalců nebo je podjatý.
- Znalec neodpověděl na otázky, které mu byly položeny, nebo odpověděl na otázky, které jsou mimo jeho znalecké oprávnění.
- Znalec použil při vypracování znaleckého posudku nesprávné znalecké metody nebo postupy.

Znalecký posudek je důležitým důkazem v trestním řízení. Je proto nezbytné, aby byl vypracován v souladu se zákonem a aby neobsahoval žádné vady.¹²¹

¹²¹ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 95-96.

6 Komparace zákona o znalcích se zákonem o znalcích a tlumočnících

Zákon o znalcích a tlumočnících byl přijat v roce 1967 a v platnosti byl do roku 2020. Zákon o znalcích byl přijat v roce 2019 a účinný je od 1. 1. 2021.

Dříve nebyly obsahové náležitosti znaleckých posudků v českém právním řádu upraveny komplexně. Základní požadavky byly stanoveny v prováděcí vyhlášce č. 37/1967 Sb., ale jejich rozsah byl omezený. V důsledku toho se znalecké posudky značně lišily v podobě i kvalitě.

Zákon o znalcích přináší relativně komplexní úpravu obsahových náležitostí znaleckých posudků. Tyto náležitosti jsou rozděleny na základní (materiální) a formální.

6.1 Zavedení povinných náležitostí znaleckých posudků

Cílem těchto změn je zajistit, aby znalecké posudky byly úplné, pravdivé, přezkoumatelné a zpracovány v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy. Základní náležitosti znaleckého posudku jsou stanoveny v § 28 zákona o znalcích. Znalecký posudek musí být úplný a pravdivý, zejména musí znalec uvést skutečnosti, které zjistil při provádění znaleckého úkonu, odůvodnění a závěr, který při svém znaleckém zkoumání učinil.

6.2 Kontrola znalců ze strany Ministerstva spravedlnosti

S účinností zákona o znalcích došlo k zásadní změně v dohledu nad znaleckou činností. Dosavadní dělba působnosti a úkolů mezi Ministerstvem spravedlnosti a předsedy krajských soudů byla nahrazena centralizací dohledu pod hlavičkou Ministerstva spravedlnosti.

Znalci jsou kontrolováni ze strany orgánu dohledu, zda postupují v souladu se zákonem, souvisejícími vyhláškami a obecně uznávanými postupy a standardy. Orgán dohledu může také posuzovat i věcnou správnost znaleckých posudků, jaká byla použita metodologie při zpracování.

Při plnění této povinnosti mu mají pomáhat odborné poradní sbory. Ministerstvo spravedlnosti jako orgán dohledu nad znaleckou činností přijímá podněty k zahájení řízení o přestupku z moci úřední se znalci, znaleckými kanceláři a znaleckými ústavy. Analyzuje došlé podněty a zjišťuje trendy. Respektuje nezávislost moci soudní a vykonává dohled způsobem, který neohrožuje nezávislé rozhodování soudů. Některé strany sporu a jejich právní zástupci mají snahu znevěrohodnit znalecký posudek jako důkaz v soudním řízení. Podávají podněty k zahájení řízení o přestupku se znalcem s cílem ovlivnit výsledek soudního sporu.¹²²

Ministerstvo spravedlnosti může při výkonu dohledu vyžádat náhodně vybrané znalecké posudky jakéhokoliv znalce. Zákon však počítá i s průběžnou kontrolou, zejména s ohledem na množství zpracovaných znaleckých posudků.

Z hlediska praxe lze předpokládat, že kontrola Ministerstva spravedlnosti bude zaměřena zejména na znalce, kteří za posledních 5 let nevyhotovili alespoň 3 znalecké posudky. V takových případech bude Ministerstvem spravedlnosti posuzováno, zda jsou zde ospravedlnitelné důvody pro zpracování tak malého množství posudků, nebo zda je vhodnější přistoupit ke zrušení oprávnění znalce k výkonu znalecké činnosti.

6.3 Elektronická evidence znaleckých posudků

Zákon o znalcích a tlumočnících vyžadoval, aby znalci vedli evidenci znaleckých úkonů v písemné podobě v rámci listinných znaleckých deníků. Tato evidence byla následně předkládána ke kontrole příslušnému krajskému soudu.

Zákon o znalcích zavádí elektronickou evidenci znaleckých posudků. Tato změna má několik cílů:

- zjednodušení evidence znaleckých úkonů
- efektivnější výkon dohledu
- zlepšení kvality znaleckých posudků

¹²² *Dohled nad znaleckou činností.* [online]. [cit. 04. 12. 2023]. Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/informace-ministerstva-spravedlnosti-pro-oznamovatele-prestupku/>.

Ministerstvo spravedlnosti spustilo nový systém pro evidenci znaleckých posudků. Nahrazuje tak starý znalecký deník a umožňuje online přístup k informacím o znaleckých posudcích. Znalci tak nově vedou evidenci posudků elektronicky, a to v systému, který spravuje Ministerstvo spravedlnosti. Do systému se znalci přihlašují online a zapisují do něj všechny informace o zadaných a zpracovaných posudcích. Výhodou pak může pro znalce být, že nemusí vést papírový znalecký deník. Informace o znaleckých posudcích jsou dostupné online pro všechny. OČTŘ snadněji najdou potřebné informace o znaleckých posudcích.¹²³

Údaje evidované v rámci elektronické evidence podléhají každoroční kontrole. Tato kontrola je prováděna Ministerstvem spravedlnosti. Je však otázkou, zda je taková kontrola v kapacitních možnostech Ministerstva spravedlnosti. Pokud by kontrola nebyla prováděna řádně, mohlo by to vést k tomu, že by znalec nedodržel zákonné povinnosti a jeho znalecké posudky by nebyly dostatečně kvalitní.

Závěrem lze konstatovat, že zavedení elektronické evidence znaleckých posudků je významnou změnou, která má potenciál zlepšit kvalitu znaleckých posudků a účinnost dohledu nad znaleckou činností. Je však důležité, aby byla elektronická evidence prováděna řádně a aby dohledový orgán měl dostatečné kapacity k její kontrole.

6.4 Znalci, znalecké kanceláře a znalecké ústavy

Právní úprava o znalcích a tlumočnících znala dvě kategorie subjektů, které mohly vykonávat znaleckou činnost: znalci a znalecké ústavy. Znalecké ústavy byly dále vnitřně členěny na dvě oddělení:

- I. oddělení: Znalecké ústavy, které byly založeny právníckými osobami soukromého práva.
- II. oddělení: Znalecké ústavy, které byly založeny právníckými osobami veřejného práva nebo státem.

¹²³ *Elektronická evidence znalců.* [online]. [cit. 04. 12. 2023]. Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/zprovozneni-elektronicke-evidence-znaleckych-posudku/>.

Zákon o znalcích zrušil toto vnitřní členění znaleckých ústavů. Subjekty, které mohou vykonávat znaleckou činnost, se tak nyní dělí na tři kategorie. Jedná se o znalce, znalecké kanceláře a znalecké ústavy.¹²⁴

Znalecké ústavy se od znaleckých kanceláří odlišuje v několika směrech. Znalecké ústavy vystupují jako právnické osoby, znalecké kanceláře provozují svoji činnost jako obchodní korporace. Znalecké ústavy mohou prokázat svou odbornost prostřednictvím znalců, zaměstnanců nebo jiných osob, které v rámci ústavu vykonávají vědeckovýzkumnou činnost. Znalecké kanceláře mohou prokázat svou odbornost pouze prostřednictvím znalců.

Znalec, který vykonává znaleckou činnost v rámci znaleckého ústavu, může vykonávat znaleckou činnost i samostatně. Znalec, který vykonává znaleckou činnost v rámci znalecké kanceláře, samostatně vykonávat znaleckou činnost nemůže.

Změny v členění subjektů vykonávajících znaleckou činnost mají za cíl zvýšit transparentnost a efektivitu této činnosti. Znalecké ústavy jsou nově považovány za převážně veřejnoprávní subjekty, zatímco znalecké kanceláře jsou považovány za subjekty výhradně soukromoprávní povahy. Tato změna by měla vést k tomu, že znalecké ústavy budou více soustředěny na poskytování kvalitních znaleckých posudků, zatímco znalecké kanceláře budou více soustředěny na poskytování komerčních služeb.

6.5 Odměňování znalců

Zákon o znalcích přináší změny i v oblasti odměňování znalců. Tyto změny se týkají především znalců, kteří jsou ustanoveni orgánem veřejné moci. Dosavadní právní úprava stanovovala, že odměna znalce ustanoveného orgánem veřejné moci činí 300 Kč za hodinu. Zákon o znalcích tuto částku zvýšil na 300 Kč až 450 Kč za každou hodinu účelně vynaložené práce. Tato změna se však setkala s kritikou ze strany mnoha znalců, kteří poukazují na to, že i tak je odměna

¹²⁴ § 5, § 6, § 7 zákon č. 254/2019 Sb. *o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech*, ve znění pozdějších předpisů.

stále nedostatečná.¹²⁵ Proto byla přijata novela vyhlášky č. 370/2022 Sb., o znalečném s účinností od 1. ledna 2023, kdy byla hodinová sazba odměny výrazně zvýšena na 800 až 1 000 Kč.

Další změnou je, že nově je součástí odměny znalce i náhrada za ztrátu času stráveného na cestě. Ta činí 300 Kč za každou započatou hodinu. Pokud je však ušlý výdělek znalce nižší, než je výše náhrady, náleží mu náhrada pouze ve výši ušlého výdělku.

Zákon o znalcích nemění pravidla pro odměňování znalců ustanovených soukromými subjekty. V tomto případě je odměna znalce dohodnuta mezi znalcem a zadavatelem. Vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném stanoví znalci za každou hodinu práce účelně vynaložené na výkon znalecké činnosti odměnu ve výši 800 až 1 000 Kč. V dalších paragrafech vyhlášky je stanovena procentuální část odměny znalci, pokud vykonával znalecký posudek v den pracovního volna, v noci, paušální odměny a náhrada ušlých hotových výdajů. Mimo jiné je také stanovena odměna konzultantovi, který byl přibrán znalcem (pokud bylo odsouhlaseno zadavatelem znaleckého posudku).

Změny v odměňování znalců, které přináší zákon o znalcích, jsou sice krokem správným směrem, ale naplněna očekávání mnoha znalců nebyla. Odměna znalců ustanovených orgánem veřejné moci je stále nedostatečná a odměna znalců ustanovených soukromými subjekty je stále závislá na dohodě mezi znalcem a zadavatelem.

6.6 Nový seznam znalců

S účinností zákona o znalcích byl zřízen nový seznam znalců, který nahradil předchozí seznam. Nový seznam reflektuje modifikovaný seznam oborů, odvětví a specializací dle nové vyhlášky o znaleckých odvětvích.

¹²⁵ *Odměňování znalců.* [online]. [cit. 04. 12. 2023] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/7-zakladnich-zmen-v-regulaci-znalecke-cinnosti-dle-zakona-o-znalcich-114115.html>.

Do nového seznamu mohou být zapsány pouze subjekty, které splňují veškeré podmínky pro výkon znalecké činnosti podle zákona o znalcích. Mezi tyto podmínky náleží odborná způsobilost, bezúhonnost a odborná praxe.

Ministerstvo spravedlnosti spustilo dne 27. 6. 2022 na webových stránkách <https://seznam.justice.cz> nový seznam znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů a současně i nový seznam soudních tlumočnicků a soudních překladatelů. Uvedený jednotný informační systém nahradil předchozí evidenci znalců a tlumočnicků a seznam znaleckých ústavů.¹²⁶

Nový seznam znalců umožňuje vyhledávat subjekty podle různých kritérií, například podle jména, názvu, oboru, odvětví, specializace, sídla, identifikačního čísla a dalších parametrů. To usnadňuje uživatelům nalezení potřebných informací.

U jednotlivých zapsaných subjektů jsou jako veřejné vedeny následující údaje, které dosud nebyly veřejně dostupné:

- základní údaje obsahující IČO, datovou schránku, sídlo, e-mail, telefon případně odkaz na webové stránky znalce nebo znalecké kanceláře či ústavu.
- datum a délka pozastavení činnosti
- datum a důvod zániku oprávnění
- údaj o výkonu znalecké činnosti prostřednictvím znalecké kanceláře
- spáchané přestupky
- evidence znaleckých posudků obsahující počet celkových zpracovaných posudků, posudky zpracované za jednotlivý kalendářní rok a počet nezpracovaných znaleckých posudků

Tyto údaje mohou být užitečné pro uživatele, kteří potřebují získat informace o znalcích, například pro účely soudního řízení nebo pro řešení sporů.

¹²⁶ *Seznam znalců*. [online]. [cit. 04. 12. 2023] Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/ministerstvo-spravedlnosti-spusti-novy-seznam-znalcu-znaleckych-kancelari-a-znaleckych-ustavu/>.

Nový seznam znalců je krokem správným směrem. Zlepšuje dostupnost a použitelnost informací o znalcích, což může přispět k vyšší transparentnosti a efektivitě znalecké činnosti.

6.7 Nárok na zápis do seznamu znalců a vstupní zkouška znalce

S nabytím účinnosti zákona o znalcích, došlo k řadě změn v podmínkách pro zápis do seznamu znalců. Jednou z nejvýznamnějších změn je, že žadatelé o zápis mají na tento zápis právní nárok, pokud splní veškeré zákonné podmínky. Mezi tyto podmínky se řadí odborná způsobilost, bezúhonnost a odborná praxe.

Další změnou je, že zkouška znalce byla rozdělena na obecnou a zvláštní (praktickou) část. Obecná část zkoušky je zaměřena na znalosti znaleckého práva a procesních předpisů upravujících průběh řízení před soudy či jinými správními orgány. Zvláštní část zkoušky je zaměřena na znalosti v daném oboru, odvětví nebo specializaci. Stávající znalci, kteří získali znalecké oprávnění podle předchozí právní úpravy (do 31. 12. 2020), jsou povinni vykonat pouze obecnou část zkoušky. Zvláštní část zkoušky jsou povinni vykonat pouze v případě, že chtějí rozšířit své znalecké oprávnění o další obor, odvětví nebo specializaci.

Pokud chce znalec pokračovat ve výkonu znalecké činnosti, musí nejpozději do 31. 12. 2025 složit zkoušku. Jeho znalecké oprávnění zanikne, pokud zkoušku v daném termínu neabsolvuje.

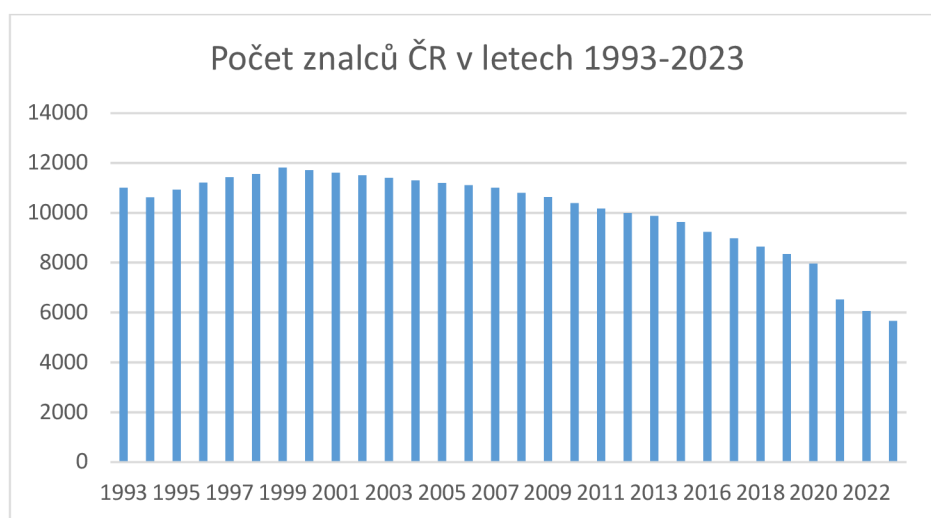
6.8 Povinné pojištění znalců s výkonem znalecké činnosti

Pojištění odpovědnosti za způsobenou újmu musí znalec povinně uzavřít a musí ho mít uzavřené po celou dobu výkonu znalecké činnosti. Limit pojistného plnění musí odpovídat možným újmám, které mohou být v souvislosti s výkonem znalecké činnosti způsobeny. Znalci vykonávající znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře, znaleckého ústavu nebo osoby, které vykonávají znaleckou činnost jednorázově, nemusí mít uzavřené pojištění. Náležitosti týkající se pojištění znalců jsou uvedeny v kapitole 2.3.5 této práce.

Povinné pojištění znalců má za cíl ochránit poškozené před újmami způsobenými v souvislosti s výkonem znalecké činnosti. Zároveň má zajistit, aby znalci měli dostatečný rozsah pojistného krytí pro případ, že by způsobili újmu.

6.9 Statistiky znalců a znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů

Zákon o znalcích zaznamenal významné změny, které do jisté míry ovlivní znaleckou činnost znalců zapsaných v seznamu. Tím, že došlo ke změnám, dochází dle statistik k úbytku znalců a znaleckých kanceláří. Úbytek znalců v ČR je patrný z níže uvedeného grafu č. 1. Nejvíce znalců bylo evidováno v roce 1999, kdy počet byl 11 802, od této doby znalců pozvolna ubývalo. V rozmezí let 1999 až 2009 ubylo 1 175 znalců. V období od 2009 do 2019 se snížil počet znalců o 2 293. Největší úbytek znalců byl zaznamenán v období od roku 2020, kdy ke konci roku bylo evidováno 7 955 znalců, a ke konci roku 2021 byl početní stav znalců 6 511, což je během jednoho roku úbytek o 1 444 znalců.¹²⁷ Průměrný věk znalců v březnu roku 2022 byl 63 let.

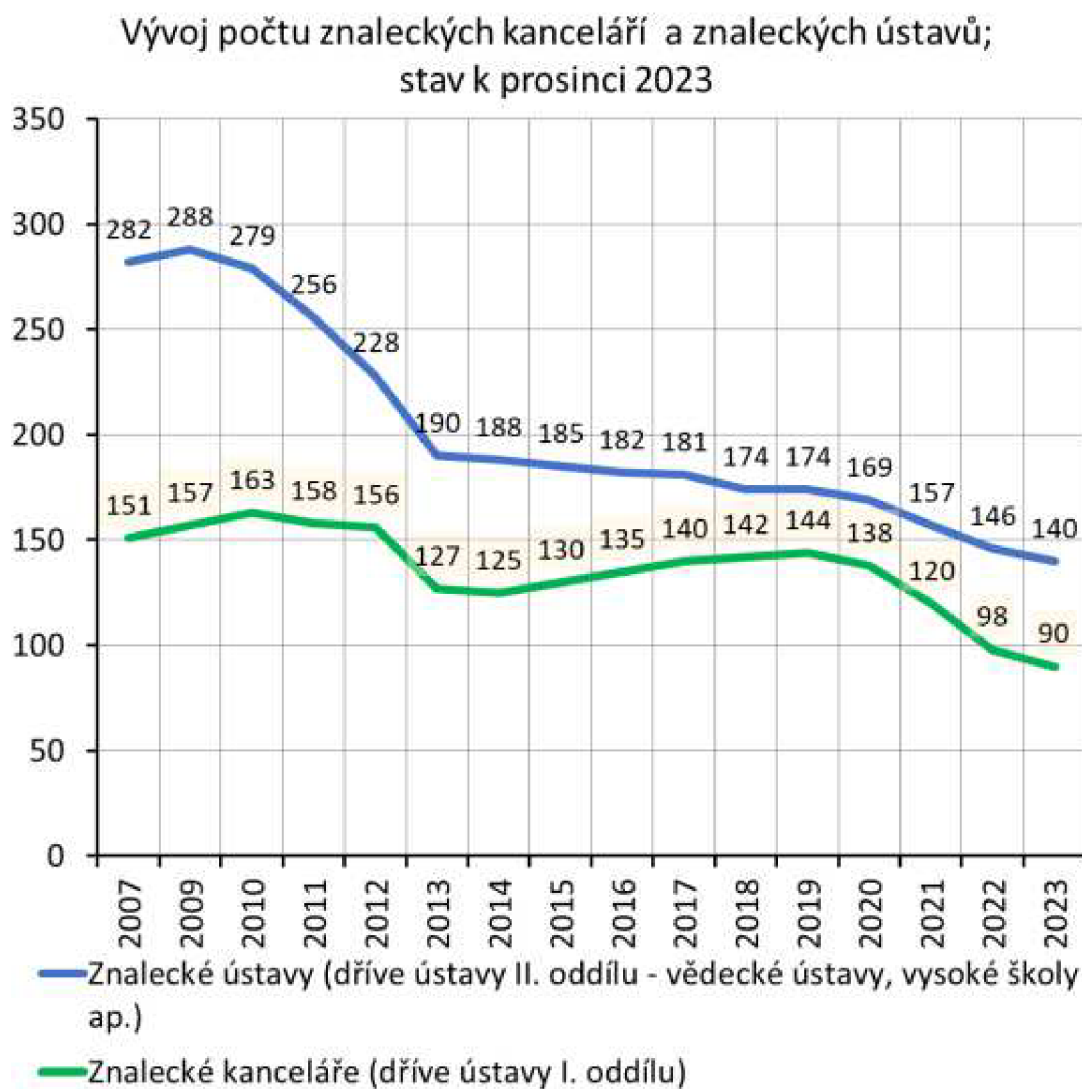

Graf 1: Počet znalců ČR

Stejně tak byl zaznamenán úbytek znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů, jak je uvedeno v grafu č. 2. S platností zákona o znalcích byl stav ke konci roku 2021 v počtu 157 znaleckých ústavů, ke konci roku 2023 došlo k poklesu o 17 ústavů

¹²⁷ *Bulletin znaleckého práva a znalectví 04/2023*. [online]. [cit. 30. 01. 2023] Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/61220>.

na současných 140. Ještě větší pokles je možné zaznamenat u znaleckých kanceláří, kdy ke konci roku 2021 bylo evidováno 120 znaleckých kanceláří a v roce 2023 pouze 90. Znaleckou činnost ukončilo 30 znaleckých kanceláří. V letech 2013 až 2019 však znaleckých kanceláří přibylo o 17. Je tedy zřejmé, že vznikem nových pravidel pro znalce, znalecké kanceláře a znalecké ústavy, které vykonávají tuto činnost, došlo k výraznému poklesu.¹²⁸

Graf 2: Počet znal. kancel. a ústavů.

Při Masarykově univerzitě v Brně, Právnické fakultě vznikl projekt, který je zaměřený na celoživotní vzdělávání znalců v právních dovednostech a také nabízí platformu pro komunikaci a sdílení poznatků. V rámci tohoto projektu jsou

¹²⁸ Tamtéž.

pro znalce zajišťovány různé kurzy a workshopy pro jejich zdokonalení v oborech. Masarykova univerzita vydává časopis *Bulletin znaleckého práva a znalectví*¹²⁹. V rámci tohoto časopisu vycházejí rozhovory s osobnostmi znaleckého života. Převážná část znalců hodnotí změnu novely zákona o znalcích negativně. Zejména jde o diskriminaci ve výkonu znalecké kanceláře, kdy znalec nesmí vykonávat jinou znaleckou činnost než v rámci znalecké kanceláře. Dalším negativem je pro již působící znalce přeregistrování. Pokud budou chtít znalci dále svoji znaleckou činnost vykonávat, musí být do 31. 12. 2025 zapsáni do seznamu znalců dle zákona o znalcích. Z tohoto důvodu musejí podat žádost, úspěšně složit vstupní zkoušku a složit slib do rukou ministra spravedlnosti. V tomto období panují obavy, aby přeregistrování nebylo řešeno na poslední chvíli a tím by došlo k zahlcení Ministerstva spravedlnosti v závěru roku 2025 a tím způsobilo nedostatek znalců, což by ohrozilo činnost zejména OČTŘ.¹³⁰

Proč poklesl počet znalců lze hodnotit zejména nízkými odměnami. Odměny znalců jsou v ČR poměrně nízké a neodpovídají náročnosti a zodpovědnosti této profese. Znalci jsou zatíženi rozsáhlou administrativní agendou, která jim zabírá čas a omezuje prostor pro odbornou práci.

V současnosti je nutné pro zápis do seznamu znalců složit vstupní zkoušku. Problémem je, že uchazeči musí absolvovat přípravné kurzy za poměrně vysoké ceny. Vhodné by bylo, aby úspěšné absolvování akreditovaného kurzu soudního znalectví bylo bráno jako náhrada za vstupní zkoušku. Ministerstvo spravedlnosti by mohlo zavést systém akreditací těchto kurzů, podobně jako je tomu u rekvalifikačních kurzů podle vyhlášky č. 176/2009 Sb. ministerstva školství. Znalecká profese není dostatečně propagována, a to jak mezi studenty, tak mezi širokou veřejností.¹³¹ Pokles počtů znalců v seznamech znalců je vážný problém, který má řadu negativních důsledků. Je nutné přijmout kroky ke zlepšení podmínek pro výkon znalecké profese, aby se tento trend zvrátil.

¹²⁹ Masarykova univerzita Brno. *Znalci*. [online]. [cit. 10. 02. 2023] Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/content/cs/kontakty/bulletin/>.

¹³⁰ *Bulletin znaleckého práva a znalectví*. 3/2023, s. 31. [online]. [cit. 10. 02. 2023] Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/60565>.

¹³¹ *Bulletin znaleckého práva a znalectví*. 4/2023, s. 21. [online]. [cit. 10. 02. 2023] Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/61220>.

Nedostatek znalců může vést k prodlužování délky trvání znaleckých posudků, což může negativně ovlivnit průběh trestního řízení a dalších řízení.

7 Kazuistika znaleckých posudků

Kazuistika je soubor konkrétních případů, které jsou zpracovány a analyzovány z hlediska určité problematiky. V případě znaleckých posudků v trestním řízení se kazuistika zabývá konkrétními případy, ve kterých bylo znalecké dokazování použito k objasnění skutkového stavu věci.

Kazuistika znaleckých posudků v trestním řízení může mít různé účely. Může sloužit ke zlepšení kvality znaleckého dokazování, k výcviku znalců nebo k posuzování konkrétních případů.

Kazuistika může být využita k posouzení konkrétních případů. Soud může na základě kazuistiky posoudit, zda je znalecký posudek v konkrétním případě dostatečně podložený. Může také posoudit, zda byl znalece v trestním řízení přibrán OČTŘ v mezích zákona. Některé kazuistiky, kterými se zabýval Ústavní soud a Nejvyšší soud, jsou uvedeny níže.

1. Nepřibrání znalce ad hoc k vypracování znaleckého posudku protistranou.

Ústavní soud se pod sp. Zn. III. ÚS 299/06 zabýval ústavní stížností odsouzeného stěžovatele P. M. proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006 pod sp. zn. 8 Tdo 473/2006, proti usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 25. 1. 2006 sp. zn. 8 To 70/2005 a proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 15. 4. 2005 sp. zn. 52 T 4/2005, kterými byl stěžovatel odsouzen pro trestné činy vraždy podle § 219 a vydírání dle § 235 trestního zákoníku. Za vraždu, vydírání a další dřívější trestné činy byl stěžovatel odsouzen k 10 letům vězení ve věznici s ostrahou.¹³²

K těmto činům mělo dojít 21. 4. 2004 v Jablonci nad Nisou. Stěžovatel se pod vlivem alkoholu a drog pohádal s poškozenou U. M. kvůli ukradeným 1 000 Kč. Poškozená peníze popírala, a tak ji stěžovatel udeřil do obličeje a vyhrožoval jí. I po vrácení peněz jí stěžovatel bránil v odchodu z bytu. Poškozená vylezla na parapet okna, aby utekla, a stěžovatel jí v návalu hněvu strčil z okna. Po pádu z 13. patra utrpěla mnohočetná poranění a zemřela.

¹³² Nález ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 299/06. [online]. [cit. 30. 01. 2023] Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=54854&pos=277&cnt=281&typ=result>.

Jako stěžejní a jediný důkaz v trestním řízení byl zpracovaný znalecký posudek z oboru biomechanika. Znalecký posudek, na jehož základě byl obžalovaný shledán vinným, obsahoval řadu chyb. Jednalo se o poměrně novou oblast a posudek vypracoval jediný zapsaný znalec v daném oboru. I přes návrhy obžalovaného na doplnění dokazování a odborný posudek jiného specialisty hovořící ve prospěch obžalovaného, soud tyto argumenty nevzal dostatečně v úvahu.

Ústavní soud shledal, že v daném případě došlo k porušení základních práv stěžovatele. Důvodem je nesprávný postup obecných soudů při zjišťování skutkového stavu. Soudy hodnotily provedené důkazy rozporně a neúplně, čímž došly k nesprávnému závěru o vině stěžovatele.

Základem pro tento závěr byl znalecký posudek, který však vykazoval řadu nepřesností. Navíc byl vypracován v oboru, který je relativně nový, a to jediným zapsaným znalcem. I přes tyto skutečnosti a návrhy obžalovaného na doplnění dokazování, nalézací soud těmto návrhům nevyhověl. Odvolací soud se pak dostatečně nevypořádal s argumenty obsaženými v odborném posudku vypracovaným jiným specialistou, který svědčil ve prospěch obžalovaného. I když tento specialista není znalcem dle zákona, disponuje vysokou odbornou kvalifikací a mohl být přibrán jako znalec ad hoc. Navíc existovala i možnost vyžádat revizní posudek ústavu. Závěr o vině stěžovatele byl učiněn v rozporu se zásadou *in dubio pro reo* a nepřipustně zasáhl do jeho osobní svobody a práva na spravedlivý proces.

Na návrh stěžovatele P. M. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 4. 2007 podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy v řízení o ústavních stížnostech rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 15. 4. 2005 sp. zn. 52 T 4/2005, v té části výroku o vině, kterou byl obžalovaný P. M. shledán vinným trestným činem vraždy a ve výroku o trestu. Dále Ústavní soud zrušil usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 25. 1. 2006 sp. zn. 8 To 70/2005 v té části, kterou bylo zamítnuto jako nedůvodné odvolání obžalovaného P. M. proti výroku soudu prvního stupně o vině trestným činem vraždy a proti výroku o trestu a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2006 sp. zn. 8 Tdo 473/2006. Ve zbývajících částech Ústavní soud ústavní stížnost zamítl.

V části týkající se odsouzení za trestný čin vydírání Ústavní soud neshledal žádná pochybení obecných soudů a ústavní stížnost zamítl jako nedůvodnou.

Ústavní soud uvedl, že OČTŘ a dále pak soudy v odvolacím řízení nepřibraly k posouzení takto složité otázky, týkající se viny obžalovaného, znalce nebo znalecký ústav k provedení revizního znaleckého posudky, kdy v daném případě existovali důvodné pochybnosti o vypracovaném znaleckém posudku v rámci vedeného trestního řízení. V tomto případě, pokud byl veden v seznamu znalců pouze jediný znalec, měly OČTŘ přibrat znalce nebo znalecký ústav ad hoc.

2. Přibrání znalce ad hoc – znalecký ústav

Nejvyšší soud se pod sp. zn. 11 Tdo 1202/2010 zabýval dovoláním obviněného M. L. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 7. 2009, sp. zn. 8 To 227/2009, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 1 T 136/2008.¹³³

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný dopustil trestného činu loupeže ve dvou případech. V prvním případě, 6. 7. 2007 v P. před domem č. 59 v ulici S., se domluvil s P. L. a společně napadli poškozenou J. L. Obstoupili ji, strkali do ní a M. L. ji udeřil do hlavy. Poškozená ustupovala k plotu, kde upadla na zem. Oba obvinění jí pak roztrhli zdrhovadlo kabelky a ukradli z ní peněženku s hotovostí, platební kartou a doklady.

V druhém případě, 28. 8. 2007 v P. v ulici F., naproti domu č. 12, se M. L. spojil s P. L. a třemi dalšími osobami romského etnika. Společně napadli poškozeného M. O., jeden z nich ho požádal o peníze a prohledání kapes. Poškozený odmítl, načež ho M. L. udeřil do zátylku. Poškozený se bránil, ale další dva obvinění ho povalili na zem a drželi ho, zatímco ho jeden z nich prohledával. M. L. mu přiklekl hlavu k zemi a ukradli mu z kapes kalhot hotovost.

Obě loupeže byly spáchány násilím a s úmyslem odcizit cizí věc, kdy byl obviněný M. L. uznán vinným z trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 trestního zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 trestního zákoníku.

¹³³ *Nejvyšší soud*. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1202/2010. [online]. [cit. 30. 01. 2023]. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/6444/>.

Za to byl odsouzen podle § 234 odst. 1 trestního zákoníku za použití § 35 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 5 let. Pro jeho výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

Obviněný M. L. zastoupený obhájkyň ve svém dovolání zpochybňuje znalecký posudek vypracovaný Psychiatrickou léčebnou v O., který se týkal jeho přičetnosti v době spáchání inkriminovaných činů. Znalecký posudek Psychiatrické léčebny v O. je neplatný, jelikož tato instituce nebyla dle zákona o znalcích a tlumočnicích oprávněna k jeho vyhotovení, neboť nebyla zapsána v seznamu znaleckých ústavů vedených u Ministerstva vnitra. Podle názoru obviněného neumožňuje ustanovení § 21 a § 23 zákona o znalcích a tlumočnicích přibrání znaleckého ústavu ad hoc za účelem vypracování znaleckého posudku ve věci vyšetření duševního stavu obviněného, resp. posouzení jeho ovládacích a rozpoznávacích schopností. Jak dále obviněný zdůraznil, znalecký posudek Psychiatrické léčebny v O. nelze považovat za důkaz a ve věci nemohou být použity ani výpovědi znalců působících v Psychiatrické léčebně v O. Dále nemůže být u hlavního líčení konaného dne 21. 4. 2009 použita výpověď znalce MUDr. J. B.

V rámci prováděného vyšetřování se policie nejprve snažila oslovit Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, ale ta z kapacitních důvodů odmítla. Pro případ, že by odmítla i Psychiatrická léčebna v B. Č., doporučila fakulta oslovit Psychiatrickou léčebnu v O. Státní zástupce zdůvodnil, že Psychiatrická léčebna v O. musela být oslovena i přes to, že není zapsána v seznamu znaleckých ústavů Ministerstva spravedlnosti. Důvodem bylo, že předchozí ústavy odmítly vypracování znaleckého posudku z kapacitních důvodů. Soud prvního stupně neshledal na postupu policie žádnou chybu. Naopak zdůraznil, že Psychiatrická léčebna v O. je odborně fundovaná a kapacitně vybavená instituce s dlouhou tradicí. Navíc ji doporučila i Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, která má dle zákona o znalcích a tlumočnicích náležitou odbornou a vědeckou kapacitu. Soud dále poukázal na to, že zákon o znalcích a tlumočnicích umožňuje

v případě nepřiměřených obtíží či nemožnosti přibrat znalce ze seznamu, přibrat i znalce ad hoc., což byl i tento případ.¹³⁴

Nejvyšší soud ve svém odůvodnění pro zamítnutí dovolání uvedl, že OČTŘ přiměřeně použili ustanovení § 24 odst. 1 písm. b) zákona o znalcích a tlumočnících ve smyslu § 22 odst. 3 téhož zákona, v případě přibrání státního orgánu, vědeckého ústavu, vysoké školy nebo instituce specializované na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo k přezkoumání posudku podaného znalcem ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení podle § 110 odst. 1 trestního řádu. Z toho vyplývá, že zákon o znalcích a tlumočnících výslovně umožňuje použít ustanovení o znalcích zapsaných do seznamu i pro znalecké ústavy. To je příklad tzv. analogie legis, kdy se zákonodárce výslovně odkazuje na jinou právní úpravu. Analogie legis je ale možná jen tehdy, když jsou si srovnávané instituty (v tomto případě znalci a znalecké ústavy) a jejich účely dostatečně podobné. Stejně tak musí být podobné i situace, pro které se dané instituty používají.

Smyslem ustanovení znalce ad hoc je zajistit hladký průběh trestního řízení i v situacích, kdy znalec zapsaný do seznamu znalců nemůže z nějakého důvodu provést požadovaný znalecký úkon.

Podmínkou pro ustanovení znalce ad hoc je, aby tato osoba splňovala odborné předpoklady pro vypracování znaleckého posudku a aby s jeho ustanovením souhlasila.

3. Nepravdivý znalecký posudek a křivá výpověď

Nejvyšší soud se zabýval dovoláním obviněného J. D. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. 67 To 295/2017, v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 2 T 321/2016, kdy byl obviněný J. D. uznán vinným ze spáchání přečinu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 1 trestního zákoníku a přečinu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, kterých se dopustil jako soudní znalec pro obor doprava, odvětví doprava silniční, vedený v seznamu znalců Městského soudu v Praze,

¹³⁴ § 22 zákona č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

na podkladě opatření advokáta JUDr. V. Š ze dne 28. 3. 2013 o přibrání znalce ve smyslu § 89 odst. 2 a § 110a trestního řádu, tak ke dni 28. 4. 2013 vypracoval znalecký posudek v trestní věci proti tehdy obviněnému R. J., trestně stíhanému policejním orgánem Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje, Služba kriminální policie a vyšetřování, Odbor obecné kriminality ve věci vedené pro skutek právně kvalifikovaný jako přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku a zločin vraždy podle § 140 odst. 1 trestního zákoníku, ukončený ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 téhož zákona.

Posudek následně doručil obhájci JUDr. V., který jej dodal do spisu jako důkazní prostředek v soudní fázi trestního řízení, vedeného Městským soudem v Praze, přičemž obžalovaný se zcela v rozporu s etikou i zákonnými povinnostmi znalce při vypracování znaleckého posudku vědomě neseznámil s kompletním spisovým materiálem a pominul tak zásadní důkazní prostředky, jakými jsou prověrky na místě se svědky trestného činu, vyšetřovací pokusy a kamerové záznamy, bez konzultace s relevantními odborníky činil závěry rovněž v oboru lékařství, v němž nemá odbornou způsobilost, v důsledku čehož v posudku úmyslně prezentoval závěry, které jsou přinejmenším hrubě zkreslené a s touto skutečností byl srozuměn, ohledně příčin a průběhu nehodového děje, tedy střetu automobilu Porsche řízeného R. J. s chodkyní T. N., k němuž došlo dne 23. 3. 2012 v době okolo 10:05 hod. v P., a možnosti řidiče střet zaznamenat či incidentu předejít, a tímto posudkem naprosto zpochybnil znalecký posudek z oboru dopravy doc. Ing. I. D., Ph.D., ze dne 28. 11. 2012, vyžádaný policejním orgánem ve shora uvedené věci, který výslovně označil za technicky nepřijatelný.

V podrobnostech uvedl, že při nehodě v žádném případě nedošlo k čelně-excentrickému střetu vozu Porsche s chodkyní, při kterém by v okamžiku rozjezdu chodkyně stála před pravou stranou vozidla, resp. před jeho pravým světlometem; při mechanismu střetu odvozeném doc. D. by v žádném případě nedošlo ke zlomení 7. až 3. žebra chodkyně ani k poranění pravé obličejové části hlavy, ale spíše by došlo k poranění temena hlavy; v žádném případě by nemohlo dojít k tomu, že by konečná poloha chodkyně po střetu byla ve stejném pruhu, kterým jelo vozidlo Porsche, resp. na hraně pravého boku automobilu.

„Za uvedené jednání byl obviněný J. D. odsouzen podle § 346 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců. Podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku byl výkon uloženého trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 let. Podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl obviněnému uložen peněžitý trest ve výměře 7.800 Kč, tvořený z 15denních sazeb po 520 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců“.¹³⁵

Proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 podal obviněný J. D. stížnost, kterou Městský soud v Praze zamítl. Následně prostřednictvím obhájce podal obviněný J. D. dovolání, ve kterém argumentuje nesprávné právní posouzení jeho trestní odpovědnosti.

Znalecký posudek, který v dané věci zpracoval, dle jeho slov respektuje stopy zajištěné policií a výpovědi svědků. Naproti tomu znalecký posudek doc. Ing. D., Ph.D., a revizní posudek VUT v Brně USI jsou dle něj v rozporu se zákonnými podmínkami pro vypracování posudku a s platnou judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně s rozhodnutím ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.

Obviněný zdůrazňuje, že doc. Ing. D, Ph.D., opomenul v posudku zahrnout protokol o ohledání místa činu a stopu č. 16, která svědčí ve prospěch jeho verze událostí. Revizní posudek VUT v Brně USI dle něj překročil své kompetence hodnocením důkazů a nezpracoval posudek alternativně.

Soudy obou stupňů tak dle obviněného nesprávně použily výše uvedené posudky jako důkazy proti jeho posudku, ačkoli nesplňují kritéria důkazu. Závěrem obviněný trvá na tom, že jeho znalecký posudek nenaplňuje znaky trestného činu křivé výpovědi a měl být zproštěn obvinění.

Nejvyšší soud se zabýval námitkou obviněného o extrémním rozporu mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy. I když obviněný tuto námitku ve svém dovolání výslovně neuvedl, Nejvyšší soud se jí zabývá z úřední povinnosti. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v tomto případě nejde o extrémní rozpor. Stěžejním důkazem o nesprávnosti závěrů znaleckého posudku

¹³⁵ Nejvyšší soud. Usnesení sp. zn. 4 Tdo 716/2018-33.

obviněného je revizní znalecký posudek VUT v Brně. Tento posudek dospěl k závěru, že chodkyně v okamžiku střetu stála před pravým předním světlometem vozu Porsche a řidič ji musel vidět. S tímto závěrem se shoduje i konzultační zpráva lékaře prof. MUDr. M. H, CSc., a původní znalecký posudek doc. D.

Znalecké posudky z oboru dopravy doc. Ing. D a USI VUT v Brně vycházejí z objektivních zjištění, jako jsou utrpěná zranění poškozené, poloha jejího těla po kolizi, záznam kamery z místa události a stopy vláken z oděvu poškozené na vozidle. Skutková zjištění v tomto případě mají oporu v konkurenčních znaleckých posudcích, ve výpovědích jejich zpracovatelů, policejních techniků a operativních pracovníků a v řadě listinných důkazů.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nemá za úkol znovu reprodukovat, rozebírat, porovnávat, přehodnocovat a vyvozovat z nich vlastní skutkové závěry.

Soudy jasně, srozumitelně a logicky vysvětlily své hodnotící úvahy a nedopustily se žádné deformace důkazů. To, že obviněný nesouhlasí se způsobem, jímž soudy hodnotily důkazy, a že se neztotožňuje s jejich skutkovými zjištěními, není dovolacím důvodem.

Nejvyšší soud dále konstatoval, že námitky uváděné obviněným v dovolání byly již uplatněny v předchozích stádiích trestního řízení i v odvolání, a jak soud prvního stupně, tak i odvolací soud se s nimi přesvědčivě vypořádaly v odůvodnění svých rozhodnutí. Nejvyšší soud dovolání obviněného J. D. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) trestního řádu, jelikož bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b trestního řádu, aniž by musel věc meritorně přezkoumávat podle § 265i odst. 3 trestního řádu.

8 Návrhy de lege ferenda

Zákon o znalcích je dobrým krokem ke zlepšení kvality znaleckého dokazování v ČR. Přináší řadu pozitivních změn, jako je zavedení povinného vzdělávání znalců, zavedení systému kontroly znalců a zavedení institutu znaleckého ústavu.

Z analýzy zákona o znalcích lze přednést následující podněty de lege ferenda:

8.1 Zvýšení transparentnosti znaleckého systému

Zákon o znalcích již zavádí některé prvky transparentnosti znaleckého systému, jako je veřejný seznam znalců a povinné zveřejňování znaleckých posudků. Statistiky zpracovaných posudků a statistiky nedokončených (rozpracovaný) znaleckých posudků. Vhodné by bylo učinit další kroky k dalšímu zvýšení transparentnosti. Například by se mohl zavést systém počtu řízení, ve kterých byly znalecké posudky použity, počtu námitek proti znaleckým posudkům a posudky, u kterých nebylo soudem přihlédnuto jako k důkaznímu prostředku.

8.2 Zjednodušení a zefektivnění znaleckého systému

Zákon o znalcích již zjednodušuje a zefektivňuje znalecký systém. Například zavádí jednotný postup při přiznání znaleckého úřadu a možnost elektronického podání žádosti o vydání znaleckého posudku. Zavedením systému automatizovaného přidělování znalců k vypracování znaleckých posudků, založeného na algoritmu, který by zohledňoval potřeby OČTŘ a odborné znalosti a zkušenosti znalců by zjednodušil a zefektivnil systém. Tímto by byla rozložena zátíženost znalců v rámci jejich výkonů při zpracovávání znaleckých posudků a nemusel by znalec zpracování znaleckého posudku odmítnout pro nadměrné zatížení.

8.3 Zvýšení nezávislosti znalců

Zákon o znalcích již klade důraz na nezávislost znalců. Například zakazuje znalcům vykonávat jinou činnost, která by mohla ovlivnit jejich nezávislost. K dalšímu zvýšení nezávislosti znalců by se mohlo stanovit, že znalec nesmí být

členem žádné politické strany nebo hnutí, tak jak je třeba uvedeno v zákoně č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

8.4 Zvýšení zodpovědnosti znalců

Zákon o znalcích již stanoví, že znalec odpovídá za škodu způsobenou vadou znaleckého posudku. Znalec by mohl odpovídat i za škodu způsobenou nedbalostním jednáním v rámci zpracování znaleckého posudku. Přestože mezi některými znalci je tento krok hodnocen velice negativně, jde zejména o ochranu osob, kterým by byla újma způsobena v souvislosti s výkonem znalecké činnosti.

8.5 Jednotné testy vstupní zkoušky

Vyhláška o výkonu znalecké činnosti upravuje postup, jakým způsobem je prováděná zkouška znalců. Obecná část vstupní zkoušky je prováděná vstupním testem. Pro nové uchazeče o zápis do seznamu znalců by bylo vhodné vstupní testy sjednotit a zveřejnit, tak jak je tomu například u testů, které musejí splnit uchazeči o řidičské oprávnění. Zvláštní část zkoušky by pak zůstala zachována, kde by byl uchazeč podroben jeho odborným znalostem a specializaci.

Tyto návrhy de lege ferenda by mohly přispět k dalšímu zlepšení kvality znaleckého dokazování v ČR.

Závěr

Znalecký posudek v trestním řízení je listinným důkazem a hraje důležitou roli, jelikož je důkazním prostředkem, který umožňuje OČTŘ objasnit skutkový stav věci. Zhodnocení znaleckého posudku je proto klíčovou součástí procesu dokazování. Hodnotit znalecký posudek je nutné společně s dalšími důkazy zjištěnými v rámci trestního řízení a nelze znalecký posudek řadit na vyšší důkazní hodnoty než ostatní zajištěné důkazy. Aby byl posudek věrohodný, je na znalce kladen vysoký nárok. Proto zákonodárce navrhl provést změnu zákona o znalcích a tlumočnících. Změna byla provedena zákonem o znalcích. Jak již název vypovídá, došlo k oddělení samostatné znalecké činnosti od tlumočnické. Činnost tlumočnicků upravuje zákon č. 354/2019 Sb. o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Cílem zákonodárců bylo zvýšení kvality znaleckých posudků, posílení důvěry v práci znalců a zlepšení dostupnosti znaleckých služeb pro orgány veřejné moci i širokou veřejnost. Zákon o znalcích a tlumočnících byl zastaralý a nedostatečný. Neexistovala jasně definovaná kritéria pro jmenování znalců. Rozhodnutí bylo na úvaze ministra spravedlnosti nebo předsedy krajského soudu. Odměňování znalců bylo podhodnocené.

Zákon o znalcích přináší komplexní reformu znalecké profese. Zavedení právního nároku na jmenování znalce a jasné definování kvalifikačních kritérií by mělo vést k jejímu zkvalitnění. Zavedení znaleckých kanceláří má zefektivnit a zlevnit výkon znalecké činnosti, vymezení odpovědnostních vztahů a povinné pojištění pak posiluje ochranu klientů.

Zákon je účinný tři roky a nyní prochází přechodnou změnou. Do konce roku 2025 má dojít k přeregistrování, kdy musejí postupně znalci podat žádost, úspěšně složit vstupní zkoušky a složit slib do rukou ministra spravedlnosti. Se změnou zákona a podmínek pro udělení znaleckého oprávnění byl zaznamenán značný pokles znalců. Zda je tento pokles ovlivněn provedenými změnami v zákoně anebo se jedná o generační obměnu, kdy je o znlectví z řad nově vystudovaných oborů minimální zájem, nelze v současné době jednoznačně uvést. Zhodnotit tento stav bude možné po delší době působení zákona a případných jeho změnách či doplnění.

V současné době se lze obávat, aby přeregistrování nebylo řešeno ze strany znalců na poslední chvíli. Ministerstvo spravedlnosti by tak mohlo být v závěru roku 2025 zahlceno a situace by způsobila nedostatek znalců, což by vedlo k ohrožení činnosti především OČTŘ.

V práci jsou uvedeny statistiky, ze kterých je patrný pokles znalců v posledních letech. Důvod lze spatřovat zejména v nízkých odměnách. Tyto odměny neodpovídají náročnosti a zodpovědnosti této profese. Znalci jsou zatíženi rozsáhlou administrativní agendou, která jim zabírá čas a omezuje prostor pro odbornou práci.

V současnosti je nutné pro zápis do seznamu znalců složit vstupní zkoušku. Problémem je, že uchazeči musí absolvovat přípravné kurzy za poměrně vysoké ceny. Vhodné by bylo, aby úspěšné absolvování akreditovaného kurzu soudního znalectví bylo bráno jako náhrada za vstupní zkoušku. Ministerstvo spravedlnosti by mohlo zavést systém akreditací těchto kurzů. Znalecká profese by měla být více propagována, a to jak mezi studenty, tak i mezi širokou veřejností. Pokles počtů znalců v seznamech znalců je vážný problém, který má řadu negativních důsledků, jako je třeba průběh trestního řízení. Je nutné přijmout kroky ke zlepšení podmínek pro výkon znalecké profese, aby se tento trend zvrátil.

Změny přinesené zákonem o znalcích by měly vést ke zkvalitnění znaleckých posudků v trestním řízení. To by mělo pozitivně ovlivnit práci OČTŘ a vést ke spravedlivějším rozhodnutím v trestních řízeních.

Seznam zkratk

ČR – Česká republika

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

VUT – Vysoká učení technické

USI – Ústav soudního inženýrství

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie

FENYKL, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, ISBN 978-80-7478-750-8.

FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, ISBN 978-80-7676-063-9.

CHMELÍK, Jan et al.: *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6.

CHMELÍK, Jan a BERVIDOVÁ, Michaela. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: VŠFS, 2021. Edice EUpress. ISBN 978-80-7408-222-1.

KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-042-4.

STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-095-6.

ŠEVČÍK P., ULLRICH L. *Znalecké právo*. I. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-539-8.

Zákonná úprava

Zákon č. 254/2019 Sb., *o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech*.

Zákon č. 36/1967 Sb., *o znalcích a tlumočnících*.

Zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád*.

Zákon č. 40/2009 Sb., *zákon trestní zákoník*.

Vyhláška č. 503/2020 Sb., *o výkonu znalecké činnosti*.

Vyhláška č. 504/2020 Sb., *o znalečném*.

Vyhláška č. 505/2020 Sb., *kteou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studium*.

Vyhláška č. 508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibraného pro účely trestního řízení

Vyhláška č. 370/2022 Sb., o znalečném.

Vyhláška č. 176/2009 Sb. kterou se stanoví náležitosti žádosti o akreditaci vzdělávacího programu, organizace vzdělávání v rekvalifikačním zařízení a způsob jeho ukončení.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000.

Usnesení nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 716/2018-33.

Usnesení nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1202/201.

Webové stránky a elektronické zdroje

Bulletin znaleckého práva a znalectví. [online]. [cit. 30. 01. 2023] Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/content/cs/kontakty/bulletin>.

Hodnocení znaleckého posudku. Prof. JUDr. Jan MUSIL, CSc., Ústavní soud České republiky [online]. [cit. 30. 11. 2023] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

Masarykova univerzita. *Odborné vyjádření versus znalecký posudek.* Fryšták Marek. [online]. [cit. 14. 11. 2023] Dostupné z [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_\(3939\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_(3939).pdf).

Masarykova univerzita Brno. *Znalci.* [online]. [cit. 10. 02. 2023] Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/content/cs/kontakty/bulletin/>.

Nález ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 299/06. [online]. [cit. 30. 01. 2023]. Dostupné z:

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=54854&pos=277&cnt=281&typ=result>.

Odměňování znalců. [online]. [cit. 04. 12. 2023] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/7-zakladnich-zmen-v-regulaci-znalecke-cinnosti-dle-zakona-o-znalcich-114115.html>.

Pojištění znalce. [online]. [cit. 08. 11. 2023] Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/povinnosti/pojisteni/>.

Seznam znalců. [online]. [cit. 04. 12. 2023] Dostupné z: <https://znalci.justice.cz/ministerstvo-spravedlnosti-spousti-novy-seznam-znalcu-znaleckych-kancelari-a-znaleckych-ustavu/>.

Stadia trestního řízení. *Hlavní líčení.* [online]. [cit. 04. 10. 2023] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Šablona – znalecký posudek

Příloha č. 2: Znalecká doložka

Příloha č. 3: Otisk znalecké pečeti

ZNALECKÝ POSUDEK

ČÍSLO POLOŽKY: 01/2021

ZNALEC: Dr. Pavel Nováček
Nová 222, 123 45 Svojkovice
IČO: 100 10 022

OBOR/ODVĚTVÍ/SPECIALIZACE:

ZADAVATEL: Jiří Novotný, nar. 15. 1. 1985
Slukovice 12, 987 65 Slukovice

ČÍSLO JEDNACÍ:
PŘEDMĚT:

ČÍSLO VYHOTOVENÍ: 1/3

DATUM: 1. 1. 2021

POČET STRAN: 15

SEZNAM KAPITOL / OBSAH SEZNAM PŘÍLOH / ÚDAJ, ŽE PŘÍLOHY NEJSOU

1. ZADÁNÍ ZNALECKÉHO POSUDKU

- 1.1. ODBORNÁ OTÁZKA ZADAVATELE
- 1.2. ÚČEL ZNALECKÉHO POSUDKU
- 1.3. SKUTEČNOSTI SDĚLENÉ ZADAVATELEM MAJÍCÍ VLIV NA PŘESNOST ZÁVĚRU POSUDKU

2. VÝČET PODKLADŮ

- 2.1. POPIS POSTUPU ZNALCE PŘI VÝBĚRU ZDROJŮ DAT
- 2.2. VÝČET VYBRANÝCH ZDROJŮ DAT A JEJICH POPIS
- 2.3. VĚROHODNOST ZDROJE DAT

3. NÁLEZ

- 3.1. POPIS POSTUPU PŘI SBĚRU ČI TVORBĚ DAT
- 3.2. POPIS POSTUPU PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT
- 3.3. VÝČET ZPRACOVANÝCH DAT

Příloha č. 1

4. POSUDEK

- 4.1. POPIS POSTUPU PŘI ANALÝZE DAT
- 4.2. VÝSLEDKY ANALÝZY DAT

5. ODŮVODNĚNÍ

- 5.1. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ANALÝZY
- 5.2. KONTROLA POSTUPU

XY. REVIZE POSTUPU PŘEZKOUMÁVANÉHO ZNALECKÉHO POSUDKU

Tato kapitola bude součástí posudku pouze v případě, že se jedná o tzv. revizní posudek. Legislativní zkratka „revizní posudek“ není v ZV obsažena. Namísto toho je v § 45 ZV uveden popis takového posudku („*znalecký posudek přezkoumávající jiný znalecký posudek*“). Vzhledem k tomu, že dosavadní rozhodovací praxe soudů pro takovýto posudek používá pojem „*revizní posudek*“, lze takovéto označení použít i v názvu posudku (viz § 51 ZV a pozn. pod čarou 2).

6. ZÁVĚR

- 6.1. CITACE ZADANÉ ODBORNÉ OTÁZKY
- 6.2. ODPOVĚĎ
- 6.3. PODMÍNKY SPRÁVNOSTI ZÁVĚRU, PŘÍPADNĚ SKUTEČNOSTI SNIŽUJÍCÍ JEHO PŘESTNOST

Příloha č. 1

KONZULTANT A DŮVOD JEHO PŘIBRÁNÍ:

Konzultant: Ing. David Prokeš, trvale bytem Horní 18, 894 24 Horní Planá
IČO: 177 56 871

Důvod přibrání konzultanta:
/ Konzultant nebyl přibrán.

Formality pro ústavy, kanceláře a společné posudky

- JINÉ OSOBY PODÍLEJÍCÍ SE NA ZPRACOVÁNÍ,
- OZNAČENÍ OSOBY, KTERÁ JE POVINNA NA ŽÁDOST OVM STVRDIT A DOPLNIT POSUDEK NEBO VYSVĚTLIT JEHO OBSAH,
- ÚDAJ O VZETÍ NA VĚDOMÍ POSUDKU,

ODMĚNA NEBO NÁHRADA NÁKLADŮ ZNALCE,

Byla sjednána smluvní odměna.

PROHLÁŠENÍ O UVĚDOMĚNÍ SI NÁSLEDKŮ VĚDOMĚ NEPRAVDIVÉHO POSUDKU,

Prohlašuji, že jsem si jako znalec vědom následků podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku ve smyslu § 127a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu / § 110a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

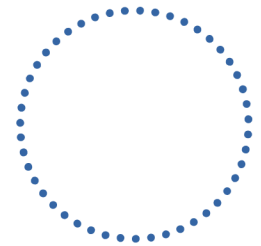
ZNALECKÁ DOLOŽKA

Znalecký posudek jsem podal jako znalec zapsaný v seznamu znalců vedeném Ministerstvem spravedlnosti České republiky pro obor [...], odvětví [...], specializaci [...]. Znalecký úkon je zapsán v evidenci posudků pod pořadovým číslem 01/2021.

- 6.4. OTISK ZNALECKÉ PEČETI,
- 6.5. DATUM A PODPIS

15. 1. 2021

Dr. Pavel Nováček

Číslování

ČÍSLOVÁNÍ STRAN ZNALECKÉHO POSUDKU:

- ČÍSLOVÁNÍ STRAN PŘÍLOH,
- OZNAČENÍ PŘÍLOH TAK, ABY JE NEBYLO MOŽNO ZAMĚNIT

PŘÍLOHY

- TITULNÍ STRANA PŘÍLOHY:
- ÚDAJ, KE KTERÉMU ZNALECKÉMU POSUDKU NÁLEŽEJÍ,
- SEZNAM PŘÍLOH

Elektronická a listinná podoba

Příloha č. 1

ZNALECKÝ POSUDEK V LISTINNÉ PODOBĚ:

- SEŠITÍ POSUDKU,
- PŘIPEVNĚNÍ SEŠÍVACÍ ŠŇŮRY K POSLEDNÍ STRANĚ POSUDKU,
- PŘETIŠTĚNÍ SEŠÍVACÍ ŠŇŮRY ZNALECKOU PEČETÍ,
- SEŠITÍ PÍSEMNÉ PŘÍLOHY VČ. TITULNÍ STRANY

ZNALECKÝ POSUDEK V ELEKTRONICKÉ PODOBĚ:

- FORMÁT POSUDKU PDF/A
- OPAKOVANÉ OPATŘENÍ KVALIFIKOVANÝM ELEKTRONICKÝM ČASOVÝM RAZÍTKEM
- PÍSEMNÉ PŘÍLOHY VČ. TITULNÍ STRANY:
 - FORMÁT PŘÍLOH PDF/A,
 - PODPIS,
 - CERTIFIKÁT PRO ELEKTRONICKÝ PODPIS,
 - KVALIFIKOVANÉ ČASOVÉ RAZÍTKO
- PÍSEMNÉ PŘÍLOHY, KTERÉ JSOU PÍSEMNOSTMI:
 - ZACHYCENÍ ZA TRVALÉM NOSIČI DAT TAK, ABY NEDOŠLO K JEJICH POZMĚNĚNÍ NEBO SMAZÁNÍ
 - TITULNÍ STRANA PÍSEMNÝCH PŘÍLOH, KTERÉ JSOU PÍSEMNOSTMI:
 - ZACHYCENÍ NA TĚMŽE TRVALÉM NOSIČI DAT
 - PODPIS
 - CERTIFIKÁT PRO ELEKTRONICKÝ PODPIS
 - KVALIFIKOVANÉ ČASOVÉ RAZÍTKO

Ilustrativní znalecká doložka

Datum: 13. 3. 2023

Pro obor: obor Zdravotnictví / odvětví Genetika / specializace Molekulární biologie a genetika
obor Kriminalistika / odvětví Kriminalistika / specializace Molekulární biologie a genetika

Autoři: **Mgr. Dagmar Riegert Bystřická, Ph.D.**
člen poradního sboru ministerstva spravedlnosti
pro metodologii forezních oborů

PhDr. Jiří Závora, Ph.D. et Ph.D.
předseda poradního sboru ministerstva spravedlnosti
pro metodologii forezních oborů

Vysvětlivky:

- v poznámkách pod čarou jsou uvedena příslušná ustanovení zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti

